

Møte torsdag den 18. mars 2010 kl. 10

President: Line Henriette Hjemdal

Dagsorden (nr. 58):

1. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens rapport om revisjonen av Statens pensjonsfond for budsjettåret 2008 (Innst. 182 S (2009–2010), jf. Tillegg 1 til Dokument 1 (2009–2010))
2. Interpellasjon fra representanten Eva Kristin Hansen til utenriksministeren:

«Valget på Sri Lanka er nylig over, og den norske regjeringen har gratulert den sittende presidenten med valgseieren. Norge har i en årrekke hatt et stort engasjement på Sri Lanka. Det er nå gått flere måneder siden krigen på Sri Lanka fikk en militær løsning gjennom at de tamilske Tigrene ble nedkjempet militært. Situasjonen for tamilske fordrevne har vært beskrevet som prekær og uholdbar av humanitære observatører. I etterkant har det blitt rapportert om en positiv utvikling og at returprosessen av fordrevne er kommet i gang.

Hvilke konsekvenser får den nye politiske situasjonen på Sri Lanka, og hvordan vurderer Regjeringen et fornyet politisk engasjement fra norsk side?»
3. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Håbrekke, Hans Olav Syversen og Laila Dávøy om en opptrappingsplan for å sikre full barnevernsdekning (Innst. 186 S (2009–2010), jf. Dokument 8:21 S (2009–2010))
4. Referat

Presidenten: Fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe foreligger søknad om at den innvilgede permisjonen for representanten Hallgeir H. Langeland forlenges til å gjelde til og med tirsdag 23. mars.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Lasse Kinden *Endresen*, fortsetter å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Representanten Oskar Jarle Grimstad vil framsette et representantforslag.

Oskar Jarle Grimstad (FrP) [10:01:09]: Eg vil på vegner av representantane Ketil Solvik-Olsen, Henning Skumsvoll, Tord Lien, Robert Eriksson, Harald T. Nesvik og meg sjølv fremme eit representantforslag om å endre krav om umiddelbar CO₂-reinsing ved nye gasskraftverk.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:35]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens rapport om revisjonen av Statens pensjonsfond for budsjettåret 2008 (Innst. 182 S (2009–2010), jf. Tillegg 1 til Dokument 1 (2009–2010))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker etter innlegget fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Martin Kolberg (A) [10:02:52] (ordfører for saken): Den meldingen vi har til behandling her i dag, er en direkte oppfølging av Stortingets tidligere anmodninger om at Riksrevisjonen i særlig grad skulle følge opp sin revisjon av Statens pensjonsfond – Utland. Med det omfanget Pensjonsfondet, eller la meg heller si deler av vår nasjonalformue, nå har fått, må denne delen av statsregnskapet ha høy prioritet når Riksrevisjonen skal velge sine satsingsområder.

En enstemmig komité uttrykker tilfredshet med at Riksrevisjonen har foretatt en utvidet revisjon av Statens pensjonsfond, og at resultatene er oversendt Stortinget i et eget dokument. Det er Folketrygdfondet som forvalter Statens pensjonsfond Norge. Det er styret i fondet som har ansvaret for å påse at virksomheten er gjenstand for en betryggende kontroll.

Heller ikke SPN gikk fri av finanskrisen. Det er derfor gledelig å kunne konstatere her jeg nå står, at Folketrygdfondet så vel som Finansdepartementet håndterte krisen på en svært god måte. Komiteen er også tilfreds med at det er innført klare varslingsrutiner i forvaltningsavtalen mellom Folketrygdfondet og Finansdepartementet, og at disse vil bli ytterligere presisert.

Riksrevisjonens innvendinger gjelder i første rekke Statens pensjonsfond – Utland. I et samarbeid mellom regnskaps- og forvaltningsavdelingen i Riksrevisjonen er det foretatt en vurdering av verdsettelsen av finansielle instrumenter og utlån av verdipapirer i Statens pensjonsfond – Utland.

Det er ikke betryggende når undersøkelsen avdekker manglende rammeverk for utlån av verdipapirer i SPU. Ved utgangen av 2008 utgjorde utlånet ca. 534 milliarder kr, eller ca. 23 pst. av forvaltningskapitalen. Jeg har merket meg at Finansdepartementet tar sikte på å gi nye regler om utlån i forbindelse med det nye regelverket om forvaltningen av SPU. Det er bra og nødvendig at nye regler kommer nå. At dette nå skjer, er etter min mening et uttrykk for at det er bred enighet om behovet for klare regler for utlånsvirksomheten.

Riksrevisjonen viser videre til at det er foretatt omfattende belåning av verdipapirer i SPUs portefølje uten at belåningen eksplisitt har vært regulert i rammeverket fram til 2009. Komiteen har merket seg at det i forslag til nytt regelverk foreslås å begrense omfanget av belåningen slik at belåning ikke skal brukes til å øke den økonomiske risikoen i fondet. Vi forventer at et hensiktsmessig regelverk nå raskt kommer på plass. En samlet komité forutsetter dessuten at det etableres rutiner som sikrer Stortinget relevant informasjon om praksis ved belåning.

Det er grunn til både fra Riksrevisjonens og fra komiteens side å stille spørsmål ved investeringen i amerikanske panteobligasjoner fra 2002. Når en forvalter av over 2 000 milliarder kr velger å ta opp lån i 50 milliarder kr-klassen for å investere i obligasjoner uten garantier i det amerikanske boligmarkedet, burde det være en forutsetning at man hadde sikret seg nødvendig kompetanse. Ifølge Norges Bank Investment Management var det imidlertid helt fra starten utelukkende avhengig av ekstern ekspertise på grunn av manglende intern kompetanse. Først fra høsten 2009 er det opplyst at den interne kompetansen skal være på plass. Det er bra, men dette er bakgrunnen for at en samlet kontroll- og konstitusjonskomité står bak kritikken av at det har tatt så lang tid å få etablert nødvendige kontrollrutiner.

Komiteens merknader er på flere punkter enstemmige. Det er enighet om kritikken og om at det er positivt at regelverket nå synes å komme på plass.

Det foreligger imidlertid tre særmerknader. Når det gjelder disse merknadene fra opposisjonen, vil jeg understreke at den sak komiteen har til behandling, gjelder kommentarer til regnskapet og forvaltningen av Statens pensjonsfond for regnskapsåret 2008. Endringer i revisjonsregime eller opprettelse av et eget styre ligger utenfor saken og hører naturlig hjemme under behandlingen av den bebudede meldingen om forvaltningen av fondet.

Anders Anundsen (FrP) [10:08:15] (komiteens leder): La meg først få takke saksordføreren for godt arbeid og gi tilslutning til hoveddelen av det innlegget saksordføreren holdt fra talerstolen nå, og deretter gi uttrykk for viktigheten av at Riksrevisjonen gjennomførte denne utvidede revisjonen som tillegg til Dokument 1 for 2009–2010.

Statens pensjonsfond utland forvalter en svært stor andel av borgernes midler. Hvis fondet skulle bli utdelt til hver enkelt nordmann, tror jeg en ville fått omtrent 500 000 kr hver. Det viser viktigheten av at Riksrevisjonen vier fondets forvaltning særskilt oppmerksomhet.

Fondets størrelse og formål gjør at myndighetene må være særlig aktsomme i forvaltningen av det, slik at en finner en rimelig balanse mellom avkastningspotensialet ved investeringene og risiko.

Et av Riksrevisjonens hovedpoeng er at risikoen ved forvaltningen av fondet er økt, ved at verdipapirer er belånt, eller gearet, som det kalles. Det har ikke vært tilstrekkelig fokusert på rammene for denne virksomheten, og mye tyder på at Finansdepartementet reelt sett ikke har hatt oversikt over omfanget. I nasjonalbudsjettet for 2009 skriver nemlig Finansdepartementet at «fondet er fullt ut»

egenfinansiert. Denne opplysningen var feil. Stortinget har på den måten ikke fått tilstrekkelige opplysninger til å ha en oppfatning av om denne belåningen er akseptabel eller ikke.

Når Finansdepartementet på denne måten holder opplysninger tilbake for Stortinget, kan det skyldes to forhold, enten at departementet bevisst har skjult informasjonen for Stortinget – det ville selvfølgelig være svært alvorlig – eller at departementet selv ikke har vært klar over de faktiske forhold. Fremskrittspartiet har lagt det siste til grunn og antar at det ikke har vært Finansdepartementets intensjon å holde opplysningene tilbake. Men det endrer ikke Finansdepartementets ansvar. Det er bekymringsfullt at departementet ikke har hatt tilstrekkelig oversikt.

Nå kommer det et nytt regelverk på plass. Jeg forutsetter at Stortinget inviteres til å ta stilling til de viktige forvaltningsmessige spørsmålene, bl.a. om SPU skal tillate belåning av verdipapirer eller ikke, og i tilfelle i hvilket omfang, i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen. Stortinget tar stilling til forvaltningsprofilen for øvrig og fordelingen av de ulike aktivaklassene. Det vil være helt naturlig at Stortinget også tar stilling til omfanget av gearingen, hvilket for så vidt hele komiteen har lagt til grunn i komitémerknadene.

Jeg vil også peke på at Riksrevisjonen har gitt uttrykk for at en bør velge Riksrevisjonen som ekstern revisor for SPU. Bakgrunnen er at Stortinget på den måten vil forsterke Riksrevisjonens tilsynsansvar overfor Norges Bank, og bidra til at en bedre kan kontrollere om Stortingets vedtak og forutsetninger er fulgt opp.

Jeg viser til at Fremskrittspartiet og Venstre tidligere har fremmet forslag i tråd med Riksrevisjonens syn, og jeg mener fortsatt dette vil være en hensiktsmessig måte å organisere revisjonen på. Dette spørsmålet er imidlertid grundig behandlet, både i Innst. S. nr. 278 for 2008–2009 om undersøkelse av forvaltningen av Statens pensjonsfond – Utland, SPU, og om årlig kontroll av Norges Bank og i Innst. O. nr. 93 for 2008–2009. Således viser jeg til merknadene og debattene i de sakene om det spørsmål, som for så vidt er litt på siden av hoveddelen av denne rapporten.

Til slutt vil jeg si at det er viktig at Riksrevisjonen fortsatt holder søkelyset sterkt rettet mot forvaltningen av SPU. Det er også viktig at Finansdepartementet sikrer seg mot at store deler av innbyggernes penger settes i unødvendig høyt spill, gjennom bruk av f.eks. for høy gearingsgrad.

Per-Kristian Foss (H) [10:12:09]: La meg i hovedsak slutte meg til saksordføreren innlegg, som i all hovedsak dekker mitt syn.

La meg dernest legge til at Riksrevisjonens oppgave selvfølgelig ikke er å revidere Stortingets vedtak. Setningen har adresse til siste innlegg. Den har også adresse til riksrevisors uttalelse på en pressekonferanse etter at denne rapporten var blitt presentert, hvor han uttrykte uenighet i Stortingets vedtak om at Statens pensjonsfond utland ligger under Norges Bank, for å si det slik. Det var et vedtak med bred tilslutning i Stortinget.

La meg også peke på og understreke at denne revisjo-

nen omfatter Finansdepartementets forvaltning, styring, kontroll og oppfølging av de to fondene.

Jeg vil i mitt innlegg konsentrere meg om Statens pensjonsfond – Utland og peke på at det i denne innstillingen egentlig bare er kritikk på ett vesentlig punkt. Det er der komiteen sier at den «finder det kritikkverdig at det ikke har foreligget overordnede retningslinjer eller annet rammeverk for utlånsvirksomhet i en slik størrelsesorden» som er nevnt i innstillingen. Det er en kritikk jeg selvfølgelig stiller meg bak.

Så foreligger det en uenighet, tydeligvis, mellom Riksrevisjonen og Finansdepartementet om graden av detaljstyring. Der sier komiteen at den er enig i at «løpende detaljstyring verken er mulig eller ønskelig». Det er jeg enig i. Jeg tror en løpende detaljstyring ville føre til svekket interesse for å jobbe med fondet. Jeg tror også det ville gjøre det vanskeligere når det gjelder fondets evne til å tilpasse seg skiftende markeder. Da tenker jeg ikke på så dramatiske ting som det som kom med finanskrisen, men det at det stadig vekk er forandringer i markedet og i verdien i markedet. Det ville stille fondet mer i vanskelighet med hensyn til å kunne tilpasse seg dette.

Så sier komiteen i samme setning at den «vil understreke at den type disposisjoner må baseres på klare, overordnede retningslinjer fra eier». Det oppfatter jeg slik at også eier mener og har varslet at en kommer tilbake til i den melding som jeg skjønner skal komme før påske. Det er bra. Da er det håp om behandling også i inneværende sesjon.

Komiteen har også merket seg diskusjonen mellom Finansdepartementet og Riksrevisjonen om hvorvidt Stortinget har vært tilstrekkelig informert om praksisen ved belåning. Vel, det må det vel være Stortinget som primært må ha en oppfatning om, ikke Riksrevisjonen. Jeg er nok i tvil om at informasjon på et tidligere tidspunkt om belåningsforholdene ville ført til noen reaksjon i Stortinget, men det kan man ha ulike oppfatninger om. Men jeg registrerer at ingen i komiteen har funnet grunn til å uttrykke seg sterkere enn at de synes at dette spørsmålet er betimelig og forutsetter at departementet legger opp til en praksis som gir Stortinget relevant informasjon eller rutiner som gjør at Stortinget er betrygget.

Så ser jeg at det har vært en viss debatt også om hvorvidt SPU, Statens pensjonsfond – Utland, tidligere burde etablert intern ekspertise på det amerikanske obligasjonsmarkedet. Jeg skjønner den kritikk som her er reist. På den annen side har Stortinget gjentatte ganger vært meget påholden på at kostnadene må holdes nede i fondet. Det som er veldig bestemmende for avkastningen, er i det lange løp også kostnadene ved administrasjonen. Så det kan vel her tenkes at Stortinget har uttrykt seg noe tvetydig eller lagt opp til to målsettinger som i enkelte tilfeller kan kolliderer.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:16:57]: Saksordføreren gikk grundig inn i saken og beskrev utfordringene bra. Det som var hovedpoenget i saksordføreren innlegg, var at man må få rutiner som i større grad kan begrense risiko, siden vi her snakker om langsiktige investeringer til stor betydning for det norske folk.

Det som har kommet fram i Riksrevisjonens gjennomgang, og også ved finanskomiteens behandling av saken, er spørsmålet om det nødvendige rammeverk har vært til stede. Det har vært fokusert spesielt på anledningen til utlån og belåning, noe som medvirker til å øke risikoen.

Det er Senterpartiets vurdering at oljefondet som en langsiktig investor ikke bør foreta salg av aksjer man ikke eier, og ikke inngå veddemål om renteutvikling for å oppnå meravkastning. Senterpartiet mener at fondet med dets tidshorisont for dagens investeringsområder bare bør foreta ordinære aksjetransaksjoner og obligasjonskjøp, og den finansielle forvaltningen av pensjonsformuen må gjennomgås og innrettes etter prinsipper som reduserer tapsrisikoen.

Det er rimelig enighet omkring disse prinsippene, og finanskrisa har vist at en må ha større årvåkenhet om dette enn det som har vært forståelsen tidligere, på samme måte som man generelt i finansmarkedet har blitt mye mer reservert med å tillate f.eks. shortsalg.

Det andre spørsmålet som jeg vil henlede oppmerksomheten på, og som også har vært tatt opp, er den løpende forvaltningen av fondet som i dag skjer gjennom kapitalforvaltningsavdelingen i Norges Bank, altså Norges Bank Investment Management, NBIM. Det er nødvendig å se på den framtidige organiseringen av dette for å unngå rolleblanding og habilitetsproblemer. Vi vet jo at Statens pensjonsfond Norge er organisert gjennom et særlovselskap, og over noe tid bør en nok gå over til tilsvarende system også for Statens pensjonsfond utland.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [10:19:48]: Statens pensjonsfond er et viktig redskap i en politikk det er bred enighet om i Norge, og det er at oljeformuen skal forvaltes langsiktig og trygt til beste for dagens og kommende generasjoner.

Det er Stortinget som har gitt Finansdepartementet ansvaret for å forvalte fondet. Riksrevisjonen fører tilsyn med om departementet forvalter fondet i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

Som det blir påpekt fra komiteen, omfatter Riksrevisjonens revisjon Finansdepartementets forvaltning, styring og kontroll av SPN og SPU. Slik sentralbanklovens tilsynsordning er i forhold til banken, er det Stortingets eget tilsynsorgan, Norges Banks representantskap, som fører løpende tilsyn med at banken blir drevet i samsvar med det regelverket som Finansdepartementet fastsetter.

Både departementet og de to forvalterne, Norges Bank og Folketrygdfondet, arbeider løpende med å videreutvikle oppfølging, tilsyn og kontroll. Dette er helt nødvendig for å sikre at det vi driver på med, har bred tillit i befolkningen. Det er tatt en rekke grep de siste årene for å styrke tilsynet med forvaltningen av Statens pensjonsfond både hos forvalterne, fra departementets og fra Stortingets side. Men vi kan ikke stoppe her. Synet på hva som er best praksis på området, er stadig i utvikling, og det som var godt i går, er nødvendigvis ikke godt nok i morgen.

Et viktig tiltak er styrkingen av Norges Banks representantskap. Banken revideres nå av en eksternt utpekt revisor, og representantskapet er styrket gjennom en egen til-

synsenhet. Dette vil gjøre representantskapet bedre i stand til å skjøtte sin hovedoppgave og føre tilsyn med at banken drives i samsvar med regelverket, herunder regelverket departementet har fastsatt for Statens pensjonsfond utland.

Jeg vil senere i vår fremme forslag til Stortinget om nye regler om representantskapets rapportering. Der vil jeg legge opp til en omfattende, direkte rapportering til Stortinget, og jeg tror dette vil synliggjøre kontrollen med forvaltningen av fondet på en bedre måte enn i dag.

Et annet viktig arbeid er departementets utforming av nye samlede regler for SPU. I forbindelse med meldingen om fondet som snart blir lagt fram, vil Stortinget få anledning til å ta stilling til om hva som er et fornuftig detaljeringsnivå i regelverket.

Så til de forhold som komiteen tar opp. Komiteen finner det kritikkverdig at det ikke har foreligget overordnede retningslinjer eller et annet rammeverk for den omfattende utlånsvirksomheten av verdipapirer som har funnet sted i Norges Bank Investment Management, NBIM. Utlån av verdipapirer vil være en naturlig del av virksomheten til en større forvalter. Det er riktig at det ikke har vært noen eksplisitt regulering av dette fra departementets side, men det betyr ikke at virksomheten dermed ikke har vært underlagt noen reguleringer. Ved f.eks. mottak av kontantsikkerhet blir det stilt krav til håndtering av motpartsrisikoen. Hvis denne sikkerheten reinvesteres, vil de generelle bestemmelser om investeringer i retningslinjene gjelde.

Komiteen stiller spørsmål om Stortinget har vært tilstrekkelig informert om SPUs belåning. Belåning av verdipapirer i SPU kommer fram av årsregnskapet for Norges Bank, som representantskapet fastsetter. Jeg vil også vise til statsregnskapet, som legges fram for Stortinget hver vår, der det i de siste årene har vært tatt inn i balanseoppstillingen for SPU hvor de enkelte gjeldsposter kommer fram. Jeg vil også ta opp spørsmålet om regulering av belåning i den årlige meldingen som jeg om litt vil legge fram for Stortinget.

Komiteen konstaterer at det nå er truffet tiltak for å styrke kontrollen med eksterntforvaltningen, men finner det kritikkverdig at det har tatt så lang tid å få kontrollrutiner på plass. Her vil jeg påpeke at eksterntforvaltningen har vært gjenstand for en omfattende kontroll, men at banken i lys av sine erfaringer har styrket sine kontrollsystemer ytterligere. Jeg forutsetter at representantskapet følger opp at SPU forvaltes i samsvar med de krav som er oppstilt i departementets regelverk.

Komiteen forutsetter at departementet gir arbeidet med å sikre at kvaliteten på fondets regnskap tilfredsstillende interasjonale standarder, gis høy prioritet. Stortinget vedtok i fjor at Norges Bank skal være regnskapspliktig etter regnskapsloven. Departementet arbeider for tiden med en egen regnskapsforskrift om Norges Bank.

Til slutt vil vi få rik anledning til både å diskutere spørsmål som i dag blir tatt opp, og andre spørsmål vedrørende SPUs forvaltning i forbindelse med meldingen som blir lagt fram for Stortinget om stutt tid. Jeg ser fram til den diskusjonen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anders Anundsen (FrP) [10:25:17]: Jeg var i mitt innlegg inne på det forhold at Finansdepartementet i St.meld. nr. 1 for 2008–2009, Nasjonalbudsjettet, side 124, Boks 5.3 skriver at «kapitalen i fondet er fullt ut egenfinansiert». Ved slutten av år 2008 var gjeldsbyrden i fondet, så vidt jeg har fått brakt på det rene, 234 milliarder kr. Hvordan henger disse to tingene sammen?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [10:25:45]: Hvis vi blir litt i meldingen om forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2008, St.meld. nr. 20 for 2008–2009, på side 43, så står det:

«Kapitalen i fondet er fullt ut egenkapitalfinansiert.

Med det menes at staten ikke har lånt penger for å tilføre fondet kapital. Fondet står i liten grad overfor risikoen for at eieren foretar store uttak over kort tid.»

Det som er hovedpoenget her, er at fondet er fullt ut egenkapitalfinansiert. I motsetning til f.eks. andre fond som kan ha en stor gjeldsbelastning, vil ikke SPU ha problemer i den forstand at eieren ønsker å ta store verdier ut, og som gjør f.eks. at et fond må selge seg ned i dårlige tider for å finansiere uttak fra eieren. Det som menes her, er at Finansdepartementet ikke har tatt opp lån for å finansiere egenkapitalen til SPU.

Per-Kristian Foss (H) [10:26:50]: Det var statsråden selv som tok opp et par spørsmål også, som gikk litt utover komiteinnstillingens behandling av revisjonsrapporten. Det er jeg takknemlig for i og for seg. Jeg må si jeg er tilfreds med at det nå legges opp til å styrke representantskapets rolle som kontrollorgan med rapporteringsrutiner direkte til Stortinget. Jeg forutsetter at representantskapets administrasjon da også blir styrket på en måte som gjør at de kan oppfylle dette.

Det var et interessant spørsmål som representanten Lundteigen reiste i sitt innlegg. Høyre og Venstre har også tidligere tatt opp spørsmålet om hovedstyret også nødvendigvis er egnet til å være styre for SPU. Da svarer Finansdepartementet at i så fall må SPU opprettes som en egen enhet. Det var nettopp det Lundteigen tok opp som representant for regjeringspartiene. Jeg vil gjerne be statsråden ytterligere utdype sitt syn på dette spørsmålet, om også dette vil bli tatt opp i meldingen som kommer til Stortinget om «stutt tid».

Statsråd Sigbjørn Johnsen [10:27:57]: Når det gjelder representantskapets rolle, er representantskapet Stortingets organ, så jeg regner med at disse spørsmålene også vil bli behandlet i den sammenheng.

Når det gjelder den andre delen av spørsmålet, vil det bli gitt en bred drøfting av spørsmålet om den framtidige organiseringen av SPU og herunder ulike varianter av det. Så jeg prøver å si at hvis en smører seg med litt tålmodighet til, vil en i denne meldingen kunne lese ganske mye om akkurat det spørsmålet.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.
(Votering, se side 2406)

Sak nr. 2 [10:28:51]

Interpellasjon fra representanten Eva Kristin Hansen til utenriksministeren:

«Valget på Sri Lanka er nylig over, og den norske regjeringen har gratulert den sittende presidenten med valgseieren. Norge har i en årrekke hatt et stort engasjement på Sri Lanka. Det er nå gått flere måneder siden krigen på Sri Lanka fikk en militær løsning gjennom at de tamilske Tigrene ble nedkjempet militært. Situasjonen for tamilske fordrevne har vært beskrevet som prekær og uholdbar av humanitære observatører. I etterkant har det blitt rapportert om en positiv utvikling og at returprosessen av fordrevne er kommet i gang.

Hvilke konsekvenser får den nye politiske situasjonen på Sri Lanka, og hvordan vurderer Regjeringen et fornyet politisk engasjement fra norsk side?»

Eva Kristin Hansen (A) [10:29:49]: For nøyaktig ett år siden herjet det en brutal krig i Sri Lanka, som endte opp med at regjeringsstyrkene nedkjempet de tamilske tigrene. Dette var en krig som kostet tusenvis av mennesker livet, og som drev flere hundre tusen på flukt. Vi fikk høre om en humanitær katastrofe hvor folk mistet alt de hadde, og hvor mange ble utsatt for store overgrep.

På Stortinget er det mange som har vært, og som er, opptatt av situasjonen i landet. Jeg har bladd litt i arkivet og funnet at særlig i fjor på denne tiden var det mange skriftlige og muntlige spørsmål som ble stilt. Det handlet da særlig om situasjonen for tamilene under krigen som da var. Det er veldig bra at det er et stort engasjement her på Stortinget, og jeg tror derfor det er viktig at vi også nå etter at krigen er avsluttet, diskuterer hva som blir viktig for landet framover.

Sri Lanka har en lang og vanskelig historie. Siden landet fikk sin uavhengighet og fram til i dag, har det vært store uroligheter som har handlet om konflikten mellom majoriteten i landet og minoritetene, med en klar etnisk dimensjon. Særlig de 20–30 siste årene har konflikten mellom myndighetene og de tamilske tigrene preget landet.

I alle kriger og konflikter blir sivilbefolkningen hardt rammet. I alle kriger og konflikter opplever vi også at nettopp de som blir rammet, har behov for å bli sett av det internasjonale samfunnet, og at det internasjonale samfunnet bidrar til å gi sivile beskyttelse. Vi ser det i konflikter verden over, alt fra hos palestinerne til saharviene i Vest-Sahara og til tamilene i Sri Lanka.

I Norge har vi et engasjert tamilsk miljø som er bekymret for utviklingen i landet, og som konstant er redd for hvordan familie og venner har det. Ikke minst så vi det mens krigen utspilte seg for ett år siden. Norge har en veldig aktiv politikk i forhold til landet, både ved å gi bistand og særlig når det gjelder fredsprosessen som startet opp på slutten av 1990-tallet, hvor Norge ble bedt

om å spille en rolle, og hvor en virkelig håpet på å få til en fredelig og politisk løsning. Til tross for mange forsøk på å skape varig fred, endte landet opp i krig høsten 2008. Man valgte en militær løsning istedenfor forsoning og en forhandlingsløsning.

Noen mener kanskje generelt at krig av og til er uunnværlig. Men problemet med krig er at det ikke nødvendigvis klarer å løse den reelle konflikten, det som er årsaken til at det bryter ut krig. Den ene eller andre siden kan vinne, men det er til syvende og sist bare forsoning og politiske løsninger som kan føre til varig fred, slik jeg ser det. Vi ser også i Sri Lanka at krig ikke fjerner konflikten. Det er ikke sånn at de etniske skillelinjene er blitt mindre etter krigen. De har tvert imot blitt forsterket. Det er ikke sånn at store tap av sivile liv akkurat gjør det noe enklere å komme fram til løsninger. Det skaper dype sår. Så spørsmålet nå er selvfølgelig hvordan konflikten på Sri Lanka nå utvikler seg i tiden framover.

Den 26. januar i år var det presidentvalg. Den sittende presidenten Mahinda Rajapaksa ble gjenvalgt med klar margin, og han er valgt for seks år. Det skal bli interessant å se om han tar noen store initiativ for å nærme seg minoritetene og gjennomføre en forsoningsprosess. Det er lite som tyder på at han følger opp de signalene som han ga rett etter krigens slutt.

I dag sitter rundt hundre tusen internflyktninger fra den siste krigen fortsatt i leirer. Det skal være en positiv utvikling i situasjonen for de internt fordrevne, men det er åpenbart en lang vei å gå. Det er også en lang vei å gå når det gjelder den humanitære situasjonen, når det gjelder ytringsfriheten og menneskerettigheter generelt. I tillegg henger mistanken om krigsforbrytelser fra slutten av krigen over regjeringen, noe som de åpenbart burde tatt et selvstendig initiativ for å granske og håndtere. Hvis de ikke gjør det, mener jeg faktisk at FN bør ta den oppgaven.

Norge spiller ikke lenger en spesiell rolle i noen fredsprosess. Det at vi fikk en militær konflikt, satte på mange måter en effektiv stopper for det. Grunnlaget for den jobben vi ble bedt om å gjøre, ble endret. Spørsmålet nå er: Hva bør Norge gjøre nå? Hvordan bør det norske engasjementet rette seg, og hvilket handlingsrom har vi? For det er helt åpenbart at vi må finne en ny rolle og tilnærming. Norge har gjennom lang tid opparbeidet seg stor kunnskap om landet, og det mener jeg vi må bruke på en konstruktiv måte i tiden framover. Jeg mener også det er viktig at Norge har en tydelig politikk overfor landet. Vi bør kunne være sterke og klare hvis det skjer framskritt og positive ting, men også klart kritiske hvis vi ser at ting går i feil retning. Til det siste: Det handler gjerne om å være tydelig og kritisk når det gjelder de internt fordrevne, menneskerettighetssituasjonen og den humanitære situasjonen generelt.

Norge kan også være en klar røst i de internasjonale fora hvis vi ser at situasjonen ikke blir bedre, og vi kan være et land som er aktivt der. Men samtidig tror jeg vi også skal innse at Norge er et lite land i den store sammenhengen. Vi kan ikke flytte fjell alene. Nå er det kanskje heller ikke sånn at vestlige aktører er de med mest gjenomslagskraft for tiden, og i den sammenhengen er det for

øvrige interessant å følge hvordan regjeringen på Sri Lanka orienterer seg overfor andre land. Det kan virke som de i større grad orienterer seg mot de asiatiske stormaktene når det gjelder relasjoner, både i forhold til samarbeid og bistand. Japan er f.eks. den største bilaterale bidragsgiveren. Kina er inne i mange bistands- og infrastrukturprosjekt. Det har også utviklet seg gode relasjoner til Pakistan, noe som kanskje ikke er helt uproblematisk når det gjelder det forholdet landet har hatt til India over lang tid. Det skal bli interessant å følge den utviklingen videre.

Et annet spørsmål jeg mener det er viktig at vi tar opp her i dag, er Norges framtidige rolle når det gjelder bistand. Hvordan ønsker vi å bruke bistand overfor landet, og i hvilket omfang? Dette tror jeg det er nødvendig at vi snakker om, ikke minst fordi mye av de ressursene vi har brukt på bistand, har vært knyttet opp mot at vi hadde en rolle som tilrettelegger i fredsprosessen.

Det som er viktig for innbyggerne nå, handler mye om å få til gjenoppbygging og få returnert og gjenbosatt de internt fordrevne. Norsk bistand bør ses i sammenheng med det. I tillegg vet vi at Sri Lanka har mange utfordringer, for selv om de kanskje er mindre avhengige av bistand enn mange andre land, lever en fjerdedel av innbyggerne under fattigdomsgrensen, og de sosiale skillelinjene er store og følger en klart etnisk dimensjon. Dette bør også være et viktig bakteppe når vi vurderer situasjonen på Sri Lanka og hva Norge bør gjøre.

Som nevnt innledningsvis, har vi et aktivt miljø blant tamilene i Norge. Og siden det ble kjent at jeg skulle ha denne interpellasjonen, er det mange som har tatt kontakt med meg for å komme med sine synspunkter på situasjonen. Det som har vært litt gjennomgående i tilbakemeldingene, er rett og slett en fortsatt fortvilelse over den krigen som ble ført fra høsten 2008 og fram til mai i fjor, hvor de følte at verdenssamfunnet sviktet, eller kanskje mer riktig at verdenssamfunnet ikke forsto hva som egentlig foregikk på grunn av at media og vitner ble nektet adgang til konfliktområdet, og flere av dem mener også fordi store deler av verdenssamfunnet kanskje ikke hadde lyst til å se det som foregikk. Her ser vi på mange måter den klassiske motsetningen i det internasjonale rettssamfunnet mellom en selvstendig stats plikter overfor sine innbyggere og det internasjonale samfunnets ønsker om kanskje å gripe inn. I tillegg får jeg klare tilbakemeldinger om at den humanitære situasjonen for mange fortsatt er prekær, særlig for dem som er i leirene, og at de er utålmodige med tanke på å få løst den situasjonen. Det er tilbakemeldinger som vi skal ta på alvor.

Jeg mener også at vi i dag og i tiden framover bør tenke igjennom hvordan vi i enda større grad kan involvere det tamilske miljøet i diskusjonen om landets framtid.

Jeg ser fram til svaret fra utenriksministeren på interpellasjonen min, og jeg ser fram til – forhåpentligvis – at vi får en god debatt her i dag.

Dag Terje Andersen hadde her overtatt presidentplassen.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:38:14]: Jeg vil få takke representanten Hansen for et godt og reflektert spørsmål om et viktig spørsmål for norsk utenrikspolitikk. Jeg vil benytte anledningen til å gjøre opp status for norsk Sri Lanka-politikk etter at tamiltigrene ble nedkjempet militært i fjor. De dramatiske månedene fram til 18. mai i fjor resulterte i store sivile tap, nesten 300 000 internt fordrevne og en prekær humanitær situasjon for store deler av den tamilske befolkningen. LTTE er i dag en ubetydelig maktfaktor i Sri Lanka.

President Rajapaksa ble gjenvalgt med klar margin 26. januar i år og vil ventelig bli sittende i nye seks år. Hans parti vil etter all sannsynlighet også få et klart flertall i det forestående parlamentsvalget 8. april. Rajapaksa-regimet har dermed fått et klart mandat til å styre Sri Lanka.

Ti måneder etter krigens slutt er ikke en politisk løsning rykket nærmere. De etniske skillelinjene er snarere blitt forsterket gjennom de store sivile tapene, behandlingen av internflytningene og en økt tilflytting av singalesere til områder tidligere dominert av minoritetene. Srilankiske myndigheters svar på det nasjonale problemet blir trolig økonomisk utvikling og gjenoppbygging i nord og øst snarere enn satsing på å få til en politisk løsning som er akseptabel for minoritetene.

La meg gjøre dette klart: Utgangspunktet for vårt engasjement som tilrettelegger i ulike fredsprosesser har hele tiden vært et ønske om å bidra dersom Norge kan gjøre en forskjell og vår innsats er ønsket av partene. På denne måten kunne Norge bidra til partenes bestrebelser på Sri Lanka for å få til en politisk og fredelig løsning, som under inngåelsen av våpenstillstandsavtalen i 2002.

Utviklingen tok så en vending utover i tiåret. Vi gjorde det klart at partene hadde ansvar for de resultater det var mulig å oppnå. De måtte således både ta ansvar for oppturene og for nedturene i fredsprosessen. Da den militære logikken tok helt over, kunne vi konstatere at fredsprosessen i realiteten var over. Foranledningen for den rollen Norge spilte fra slutten av 1990-tallet, var ikke lenger til stede i Sri Lanka.

Norge har således i dag ikke noen særskilt rolle i landet. Slutten på den militære konflikten betydde også slutten for ti års norsk engasjement som tilrettelegger for å få en fremforhandlet løsning. Vår særskilte rolle kom i stand etter henvendelser både fra den srilankiske regjering og fra LTTE.

Den nye politiske situasjonen tilsier en omlegging av Norges tilnærming, samtidig som vår målsetting om å bidra til en politisk løsning i Sri Lanka ligger fast. Da Regjeringen gratulerte president Rajapaksa med gjenvalget 26. januar, uttrykte vi derfor håp om at han vil vise vilje til å strekke ut en hånd til minoritetene. Vi forsikret ham også om at dersom han gjør det, vil han kunne regne med vår støtte.

Srilankiske myndigheter har på sin side gjort det klart at de ønsker å normalisere sitt forhold til Norge og å se på fredsprosessen som et tilbakelagt kapittel. Krigens utfall og srilankiske myndigheters syn får derfor konsekvenser for Norges tilnærming politisk, både for bistandsprofilen og i forhold til øvrige ressursbruk.

La meg så konsentrere meg om tilnærmingen til vår Sri Lanka-politikk i den nye situasjonen hvor vi ser for oss tre hovedspor.

For det første vil Sri Lanka fortsatt ha spesiell oppmerksomhet i norsk utenrikspolitikk. Krigen har ikke løst de underliggende politiske konfliktene. Det er viktig at Sri Lanka oppfordres til å bidra til gode løsninger for alle etniske grupper både fra oss og fra andre. President Rajapaksa har så langt ikke gjort nytte av den klare valgseieren han fikk, til å rekke ut en hånd til andre etniske grupper.

Utviklingen har så langt gått i motsatt retning. Mynighetenes grep om media er strammet inn. Journalister er blitt forfulgt. Omstendighetene rundt arrestasjonen av opposisjonskandidat Fonseka gir signaler om frykt og innstramning snarere enn tillit og åpning.

Mistanker om brudd på humanitærretten og krigsforbrytelser i krigens siste fase er kanskje det srilankiske myndigheter er mest urolige for. Fra norsk side har vi gjort det klart at vi ønsker at informasjon om det som skjedde, skal komme fram, og at vi vil støtte en eventuell granskning i regi av FN dersom ikke myndighetene selv tar troverdige grep og initiativ i den retning.

Norge vil være tjent med en normalisering av de politiske forbindelsene med srilankiske myndigheter. Sri Lanka har lange demokratiske tradisjoner, sterke institusjoner og en elite som i stor grad er utdannet i og har tette bånd til Vesten. Det er derfor ikke ønskelig at Sri Lanka isoleres. Både kritisk dialog med myndighetene og vår kritiske røst i det offentlige rom vil derfor videreføres fra norsk side.

Norsk UD og en rekke andre miljøer har opparbeidet dyp kunnskap om Sri Lanka. Vi vil selvsagt at denne kunnskapen og engasjementet for fred og forsoning skal komme til positiv anvendelse.

Vi vil opprettholde kontakten og støtten til tamilske miljøer og organisasjoner både i Norge og i andre land. Tamilene skal ikke oppleve at Norges engasjement for den tamilske befolkningen er over. Mange tamiler i Norge, som interpellanten var inne på, ønsker å bidra til å hjelpe sine slektninger og lokalsamfunn, og til dette skal Norge fortsatt være en medspiller. Samtidig må vi stille krav til de tamilske miljøene om at de må arbeide på en demokratisk måte og oppgi alle forsøk på å gjenoppta den væpnede kampen. Vi vil støtte arbeidet for at Sri Lanka blir en inkluderende stat med minoritetsrettigheter og økt selvstyre for tamilene, innenfor rammene av staten Sri Lanka.

For det andre – mitt andre hovedspor – er det viktig med en nøktern vurdering av hva Norge faktisk kan bidra med i Sri Lanka gitt den politiske situasjonen nå. Det er naturlig at nivået på vår samlede bistand reduseres som følge av at Norge ikke lenger har en særskilt rolle. Dette må skje gradvis. Vi vil selvsagt ikke løpe fra noe vi har tatt ansvar for gjennom år.

De største utfordringene ligger fortsatt på det humanitære området. Representanten Hansen peker på den positive utviklingen i retur av internt fordrevne. Vi har anerkjent den srilankiske regjeringen for de positive skrittene som ble tatt i november–desember i fjor i retning av gjenbosetting og større bevegelsesfrihet for flyktningene. Omkring to tredjedeler av de opprinnelig nesten 300 000 in-

ternt fordrevne som satt i lukkede leirer, er nå løslatt eller returnert.

Samtidig så vi at utviklingen bremses opp da valgkampen gikk mot slutten. I underkant av 100 000 mennesker sitter fortsatt i leirer. Regjeringens løfte om å tømme leirene innen 31. januar ble ikke holdt. En særlig bekymring er at mange LTTE-medlemmer sitter i lukkede leirer der ingen får tilgang. Det gjenstår også store utfordringer i forhold til gjenbosetting og rehabilitering.

Som følge av krigen var Norges humanitære bistand i 2009 på hele 94 mill. kr, noe som var en dobling i forhold til planlagt nivå. Dette plasserte Norge blant de fem største giverne av denne type bistand til Sri Lanka.

For inneværende år er det lagt opp til 35 mill. kr i humanitær bistand og 24,2 mill. kr i overgangsbistand. De umiddelbare behovene i tilknytning til retur og gjenbosetting av de internt fordrevne i nord og øst vil fortsatt være betydelige. Midlene er derfor øremerket gjenoppbygging, gjenbosetting, rehabilitering og minerydding i nord og øst. Norge vil bidra gjennom norske, internasjonale og lokale hjelpeorganisasjoner. Samtidig vil vi fortsette å jobbe sammen med andre land for å bedre tilgangen til disse områdene for hjelpeorganisasjonene.

Gitt Sri Lankas status som mellominntektsland vil den mer langsiktige bistanden gradvis endres og reduseres. De midlene som helt konkret har vært knyttet til Norges rolle som tilrettelegger i fredsprosessen, vil fases ut.

For det tredje vil vi foreta en reduksjon i de personellressursene vi har anvendt på vårt engasjement i Sri Lanka. De ekstra ressursene som ble avsatt ved ambassaden i Colombo og i Utenriksdepartementet for å håndtere fredsprosessen, er ikke lenger nødvendige. Bemanningen ved ambassaden reduseres med to stillinger fra høsten 2010. I departementet ble stillingen som spesialutsending for Sri Lanka faset ut våren 2009, og teamet som håndterte fredsprosessen i departementet, vil fra høsten gå over til å være en beredskapsenhet.

Til slutt vil jeg nevne at vi har tatt initiativ til en ekstern, uavhengig evaluering av fredsprosessen og Norges rolle. Dette oppdraget vil bli lagt ut på internasjonalt anbud i løpet av våren.

Formålet med evalueringen vil være å akkumulere generaliserbar kunnskap om hvordan Norge kan spille en rolle i fredsprosesser, basert på den konkrete erfaringen fra Sri Lanka. Den skal også være et bidrag til den akademiske debatten om internasjonale bidrag til konfliktløsning og gi en politisk nøytral vurdering av den norske rollen på Sri Lanka – for nåtiden og for ettertiden. Og det følger av tidligere debatter vi har hatt i denne sal om Norges fredsengasjementer, at vi også skal være grundige i evalueringsfasen for å kunne lære for fremtidig innsats.

Jeg ser fram til evalueringen og til debatten som vil følge, og håper de vil interessere et bredere publikum samt gi anledning til diskusjon og refleksjon – både om Sri Lanka-erfaringen og om norsk engasjementspolitikk generelt.

Eva Kristin Hansen (A) [10:47:48]: Først vil jeg takke utenriksministeren for et godt og veldig grundig

svar, og jeg har lyst til å si at jeg deler hans betraktninger rundt at det er viktig at Norge fortsatt skal ha et spesielt blikk rettet mot Sri Lanka.

Med den historien som vi har, både med hensyn til det jeg nevnte i innlegget mitt om å samle stor kunnskap, og med hensyn til at det er et stort engasjement, er det viktig at vi fortsatt har et trykk på konflikten, selv om det kanskje er behov for å diskutere selve innretningen på engasjementet. Jeg er også glad for at utenriksministeren er så tydelig på at det vil være naturlig fra norsk side å støtte en eventuell granskning fra FNs side med tanke på det som skjedde i sluttfasen av krigen, og de mistankene som finnes når det gjelder brudd på humanitærretten og krigsforbrytelser, hvis ikke Regjeringen på Sri Lanka selv tar tak i saken og legger opp til en troverdig gjennomgang og granskning av hva som skjedde. Det er kanskje ting som tyder på at det ikke vil skje så mye fra den kanten i nærmeste framtid, og da mener jeg det er viktig at FN tar grep. Det bør kunne være et mål for Norge.

I tillegg mener jeg generelt at det er nødvendig at noen utenfra bidrar til å skrive historien om hva som skjer i krig, for det handler om troverdighet og ikke minst om å skape legitimitet blant dem som ble utsatt for overgrep. Det er viktig hvis man skal få til forsoning. Det er ingen tvil om at den tamilske minoriteten er klar på at det foregikk overgrep, og da må verdenssamfunnet ta det på alvor og bidra til å få avdekket det som faktisk skjedde.

Når det gjelder bistand, deler jeg utenriksministerens inngang, at det vil være naturlig å endre volumet på den i forhold til endringer i det norske engasjementet, men jeg vil samtidig understreke at det er viktig at vi fortsatt bidrar der vi kan oppnå resultater, og da med særlig fokusering på gjenoppbygging og gjenbosetting av de internt fordrevne. Vi bør i tillegg kanskje også se i retning av prosjekter som kan bidra til å bygge bruere mellom de ulike gruppene i landet.

Jeg liker også signalet som gis om at Norge fortsatt skal jobbe sammen med andre land for å bedre tilgangen for hjelpeorganisasjonene. De gjør en strålende jobb i mange land, og det er helt avgjørende for at de skal få gjort jobben sin, at de faktisk får tilgang til de områdene hvor hjelpen trengs, og når ut til de folkene som er avhengig av den.

Til slutt vil jeg gjerne gripe tak i det siste som utenriksministeren tok opp, nemlig at det er viktig med en debatt om norsk engasjementspolitikk generelt. Jeg tror det er klokt at vi tar en evaluering av fredsprosessen og Norges rolle i Sri Lanka. Jeg tror at det kan bidra til å gi oss innsikt i hvordan Norge faktisk kan spille en rolle i fredsprosesser i fremtiden, og at vi kan bruke de konkrete erfaringene vi fikk på Sri Lanka, på en god måte for engasjementet vårt generelt.

Så nok en gang: Takk for svaret!

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:50:45]: Jeg har lyst til å begynne dette svaret med å si at det som gjør inntrykk på oss alle, tror jeg, som er engasjert i norsk politikk, er engasjementet hos tamiler i Norge som vi møter i arbeidslivet, på gaten, i politiske partier, i det sivile samfunnet. Det er en hardt arbeidende gruppe i vårt land som

vi har grunn til å sette stor pris på som medborgere. Og det er klart at de dramatiske meldingene vi fikk fra familie-medlemmer som hadde beskjeder på sin mobil i form av bilder og tekst om hva som skjedde med familien tilbake på Sri Lanka, har gjort inntrykk på oss gjennom krigens faser. Det brakte krigens gru veldig nær oss. Så jeg vil understreke at fortsatt å ha kontakt med og åpne kanaler og lyttende ører til disse miljøene vil være viktig for oss i UD og, tror jeg, i hele det politiske system.

Mitt innlegg ga uttrykk for at vi står ved et veiskille i det moderne forholdet til Sri Lanka. En periode for et norsk engasjement er åpenbart over, og det illustrerer at når Norge engasjerer seg i denne type freds- og forsoningsprosesser, engasjementspolitikk, hører det med ansvaret for å engasjere seg også et ansvar for å kunne si at en prosess kommer til en slutt – ikke fordi Norge valgte ikke å velge fredsprosessens siste fase, men fordi partene valgte en annen vei.

Jeg har ment at det har vært viktig for Norge siden 1997 at det har vært tverrpolitisk enighet om dette engasjementet. Det er slik at fire utenriksministre fra tre partier har hatt ansvaret for denne prosessen, og det har vært sagt tidligere at evnen til å stå i slike engasjementer over tid er noe av det som gjør det mulig for Norge å være engasjert i slike prosesser.

Det interpellanten også tar opp i sitt innlegg nå, er at selv om vi erkjenner slutten for tilrettelegging av en fredsprosess som er over, så betyr ikke det at engasjementet for befolkningen på Sri Lanka er over. Derfor kan jeg forsikre om både et bistandsengasjement og en våken røst når det gjelder de uløste spørsmålene, fordi selv om krigen er over, er ikke de underliggende spørsmål løst. Det er et samfunn som står overfor store utfordringer som vi blir nødt til å følge grundig med på i tiden fremover.

Jeg kan også forsikre representanten Hansen om at Norge vil støtte en granskning når det gjelder spørsmål om brudd på humanitærretten. Vi så på Sri Lanka, slik vi har sett i andre konflikter i moderne krigføring, et veldig urovekkende trekk: at det internasjonale samfunns øyne og ører stenges ute i sluttfasen. Vi så det i Gaza-krigen, vi så det som sagt på Sri Lanka og i andre tilfeller. Dette kan ikke føre til at de som er ansvarlige for krigføring, fritas for det ansvaret som humanitærretten, Genèvekonvensjonene osv. gir. Vi vil ha et fortsatt engasjement for Sri Lanka, et fortsatt engasjement hvor vi skal trekke på den store kunnskapsbasen vi har, men også en vilje og evne til å erklære og erkjenne at en lang periode med en helt særegen innsats er gått mot slutten.

Tore Nordtun (A) [10:54:19]: Nå når vi ser oss tilbake, ser vi tilbake på Norges engasjement som tilrettelegger, som nå etter ti år er over, og vi har ikke fått en framforhandlet løsning. Det er svært naturlig – og jeg synes vi skal gi ros til interpellanten for å ta opp dette spørsmålet – når Norge over så lang tid har vært så sterkt og dypt engasjert i denne saken, at vi nå tar en oppsummering av veien videre. Utenriksministeren har nå på en glimrende måte besvart med disse tre punktene om hvilken retning vi skal gå, og det synes jeg også det skal være et bredt po-

litisk flertall for. Det er også naturlig nå, etter så lang tid, å ta en oppsummering av om de personellmessige ressursene og vår bistandspolitikk skal endre seg, og det bør de gjøre.

Vår involvering har vært sterkt knyttet til fredsforhandlinger og fredsprosess. Den gangen var det to parter, mens det nå bare er én part vi har å forholde oss til. Når vi nå oppsummerer, ti måneder etter krigens slutt, må vi vel også si at en politisk løsning ikke er rykket så mye nærmere. Det er fortsatt store etniske skillelinjer, og de er snarere blitt forsterket gjennom de store sivile tapene og behandlingen av internflyktingene osv. Vi ser også at myndighetene i landet nå igjen har svart at den økonomiske utviklingen trolig vil skje i visse områder i landet hvor de har mer støtte. Dette er jo ikke akseptabelt for minoritetene.

Når vi legger merke til hva den nye presidenten har sagt – en velkjent politisk skikkelse i Sri Lanka over lengre tid – må vi vel i etterkant si at han ikke akkurat har strakt ut hånden til minoritetene. Dersom han gjør det, og det kommer en tilnærming i den retningen, må også vi stå bak og støtte det – det gjorde utenriksministeren helt klart. Men jeg må også understreke at riktig oppførsel i vid forstand, skal belønnes. Det er slik vi må gjøre fra norsk side: Hvis det nye politiske regimet oppfører seg korrekt i forhold til dette, skal det også belønnes. Det er også klart at de myndighetene der fortsatt ønsker et godt forhold til Norge.

Det er viktig at både vi og andre gjennom ulike kanaler nå oppfordrer Sri Lanka til gode løsninger for alle etniske grupper. Norge vil også være tjent med en normalisering i forhold til de srilankiske myndighetene.

Når det gjelder de tamilske miljøene i Norge, de tamilske organisasjonene i Norge og i andre land, er det viktig at vi støtter opp om dem. Jeg kommer selv fra Stavanger, og der har vi et sterkt og solid miljø. Jeg må si jeg er imponert over disse miljøene og hvordan de støtter sine brødre og søstre i hjemlandet, og deres sterke engasjement og innsatsen etter den store flodbølgekatastrofen i desember 2004, var rørende. De viste et kolossalt flott engasjement, de overførte masse midler, de var med på å bygge hus, og det står det stor respekt av. De er også i aller høyeste grad med på å bygge Norge. Så jeg mener vi har sterke moralske og etiske forpliktelser her. Norge må ikke oppleves slik at vi svikter dem.

Men som jeg sa, det er viktig at vi nå tar denne oppsummeringen. Hvis vi ser på den bistanden som vi har gitt til Sri Lanka, var den i 2009 på hele 94 mill. kr, og det var en dobling i forhold til det planlagte nivået. Vi legger også opp til store overføringer nå, ca. 60 mill. kr. Når det gjelder disse midlene, er det også viktig at vi er i god dialog og stiller krav. Midlene bør i aller høyeste grad øremerkes til gjenoppbygging, til gjenbosetting, til rehabilitering og til minerydding i både nord og sør. Det er slik vi bygger et godt samfunn med en god infrastruktur, slik at disse menneskene kan leve i fred og fordragelighet også i framtiden.

Tone Liljeroth (FrP) [10:59:43]: Jeg vil takke interpellanten for å ta opp et viktig tema.

Norge var lenge engasjert i fredsprosessen på Sri

Lanka, men har nå ingen særskilt rolle etter at konflikten fikk en militær løsning i form av seier for regjeringsstyrkene i fjor. Fremskrittspartiet merker seg imidlertid at det er aktører, både nasjonalt og internasjonalt, som mener vi bør fortsette å spille en rolle på Sri Lanka. I denne sammenheng er rekkefølgen viktig. Vi må stille oss spørsmålet om vi har noe på Sri Lanka å gjøre, for deretter å engasjere oss konstruktivt, istedenfor å engasjere oss først for deretter å spørre om hvilken rolle vi kan spille.

Ifølge FN var de sivile tapstallene i krigen over 7 000 de fire første månedene av 2009. Det er flere internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner som hevder at dette tallet er betydelig høyere. FNs høykommissær for menneskerettigheter, Navi Pillay, understreket at både LTTE og regjeringsstyrkene begikk «grove brudd på internasjonale humanitære regler». Fremskrittspartiet var derfor skuffet over at man i FNs menneskerettighetsråd ikke klarte å bli enige om en resolusjon som satte søkelyset på begge parter overgrep, men at Sri Lanka isteden fikk støtte fra Kina, India og Pakistan i en ensidig støtte til regjeringen.

Dette synliggjør de generelle begrensningene i virksomheten til FNs menneskerettighetsråd, hvor politiske regimer som begår overgrep, ofte beskyttes av tilsvarende regimer. President Rajapakses signaler om at landet ikke ønsker et FN-ledet ekspertpanel for å granske brudd på menneskerettighetene, er heller ikke et steg i retning av forsoning.

Det internasjonale samfunnet må yte press på regjeringen i Colombo for å sikre at rettighetene for den tamilske delen av befolkningen ivaretas. Samtidig er det viktig å bidra til at tidligere militante grupper kan reintegreres i samfunnet og med det bidra konstruktivt i gjenoppbyggingen. Tamilene må forstå at veien til politisk innflytelse går gjennom stemmeurnen, og ikke gjennom voldelige handlinger og terror. Det langsiktige målet må være å få i stand en forsoningsprosess mellom befolkningsgruppene. Her kan man trekke vekslers på erfaringer med overgangsrettferdighet fra en rekke land.

Hva kan vi så lære av vår egen rolle i fredsforhandlingene og av det endelige utfallet av konflikten på Sri Lanka?

Uttrykket humanitær stormakt er blitt brukt for å beskrive Norges engasjementspolitikk, hvor vi er involvert i en rekke fredsforhandlinger og i 2008 ga bistand til 110 land. Fremskrittspartiet har tatt til orde for en grunnleggende debatt om både mandatene og resultatene av at Norge gjennom mange år har forsøkt å spille rollen som humanitær stormakt, med til dels vekslende resultater.

I det framtidige utviklingspolitiske engasjement på Sri Lanka må man fra norsk side til enhver tid benytte de kanaler for bistand som gir mest for pengene, og hvor hjelpen kommer fram til dem som trenger den. Når et land bygges opp igjen etter krig, er det både giver og mottakers ansvar å forsikre seg om at bistandsmidler ikke kommer på avveier eller blir innblandet i mislighold og korrupsjon. Sri Lanka har betydelige utfordringer på dette området, noe som bl.a. synliggjøres i antikorrupsjonsorganisasjonen Transparency Internationals rapport for 2009.

Peter Skovholt Gitmark (H) [11:03:32]: Sri Lanka har en stolt historie, og landet vil også ha en stolt framtid. Men den framtiden bygges gjennom samarbeid mellom partene. Selv om man nå fant en militær utvei i situasjonen, er det svært viktig at man klarer å bygge bro mellom srilankere og tamiler.

Sri Lanka kan ikke lenger forbli delt, men må være en økonomisk makt i regionen, som ikke bare klarer å bygge opp velstand for egne innbyggere, men også et politisk system som regionen kan skule mot.

Det valget som fant sted på Sri Lanka, førte til seier for den sittende president Rajapakse, men dette kan man sette klare spørsmålstegn ved. Blant annet er medias rolle ved valget ikke hva vi ville ha definert som en demokratisk bruk av media – ett av mange eksempler. Men det er likevel verdt å si, fra norsk side, at det var en sterk støtte til den sittende president. Det er klart at det er helt naturlig når man har vunnet en militær konflikt. Fra vår side må vi gjøre hva vi kan for å støtte opp om demokratiet på Sri Lanka, være med på å bygge opp samfunnsinstitusjoner og demokratiske institusjoner. Vi må også være veldig tydelige på – og det ønsker jeg å være her – at vi er heldige i Norge som har et stort miljø fra Sri Lanka, i hovedsak tamiler. Dette er mennesker som er godt integrerte, som gjør en fantastisk jobb for det norske samfunnet, og som vi setter stor pris på.

Men tilbake til situasjonen på øya: Det er flere momenter jeg ønsker å trekke fram. For det første mener jeg at FN må spille en enda tydeligere rolle med tanke på dokumentasjon og observasjon av de fortsatte bruddene på menneskerettigheter som finner sted. Man må få på plass en internasjonalt anerkjent historieskrivning av hva som faktisk har funnet sted – gjennom hele konflikten, men også foranledningen for konflikten.

For det andre ser vi at det er problemer når det gjelder koordinering av u-hjelp, nødhjelp og andre utviklingsprogrammer. Jeg mener at man må få på plass dette, enten ved hjelp av FN eller av andre som klarer å koordinere den hjelpen på en bedre måte enn i dag.

For det tredje må leirene legges ned. Piggtråden må fjernes. De i underkant av 100 000 mennesker som i dag sitter i konsentrasjonsleirer, må slippes fri. I likhet med utenriksministeren synes jeg det er verdt å minne om de positive trekkene som fant sted for de om lag 300 000 mennesker som var i disse leirene, og som var internt fordrevet før valgkampen begynte. Men i valgkampens slutfase var det en innstramning, og den innstramningen har fortsatt i etterkant. Det er helt unødvendig. Man skal selvsagt slå fast at feil og brudd på både nasjonale og internasjonale lover og bestemmelser skal straffes i etterkant. Det gjelder begge parter. Men det klare bruddet som nå skjer ved å holde så mange mennesker i konsentrasjonsleirer, er et klart brudd på internasjonal rett og også på menneskerettigheter.

Så vil jeg si at Norge er venn av Sri Lanka. Det vil vi fortsette å være. Vi har, som jeg sa, et sterkt ansvar for å være med på utviklingen av demokratiet i forhold til forsoningsarbeidet, i forhold til økonomisk utvikling, og vi må se en bekjempelse av fattigdom på hele øya. Jeg mener

det er direkte gal nasjonal politikk som man nå ser av Rajapakse – at man ønsker å flytte srilankere til de tamilske områdene, og på den måten være med på å få økonomisk vekst. Man trenger faktisk også å fokusere på økt tamilsk selvstyre.

Jeg vil også si at diasporaen har et klart ansvar for å bidra til stabilitet og ro. Det kan ikke være slik at diasporaen fremdeles maner til oppstand. Konflikten har fått et endelig utfall – dessverre et militært utfall – men nå ligger veien åpen for demokratiet og for forsoningen, og det ansvaret må diasporaen ta.

Akhtar Chaudhry (SV) [11:08:53]: Det er en lei tendens til at flertallet i multi-etniske samfunn liker å bestemme hva som er rett og riktig kultur, språk, livsmønstre, religion osv. Det finnes dessverre altfor mange stygge eksempler på det. Ofte nøler de heller ikke med å bruke makt og våpen i denne kampen. Rwanda og Balkan er to stygge eksempler på dette i løpet av de siste to tiårene. Dette kan ikke fortsette.

Vi hadde håpet at verdenssamfunnet lærte noe av disse to hendelsene, og at man satte en effektiv stopper for lignende menneskeslakt senere.

Det var derfor fortvilende å erfare at verden sto lammet da regjeringshæren nedkjempet tamiltigrene i fjor på den srilankiske øya. Sivile ble slått brutalt ned sammen med væpnede opprørere. Mennesker ble nektet tilflukt i trygge områder og ble nektet vann, mat og medisiner. Mediene ble nektet innsyn i det som foregikk i operasjonsområdene. Det var noe som ikke tålte dagens lys.

Humanitære organisasjoner ble nektet adgang til mennesker som trengte hjelp. Nøden var stor. Alt dette skjedde mens verden var nærmest lammet. Hæren på Sri Lanka fikk frie hender. Dette kan ikke gjentas. Verden er nødt til å lære noe av denne siste menneskeslakten.

Vi i SV var meget bekymret for hva som skulle komme etter denne militæroperasjonen. Vi fryktet at det ikke ville være en human, raus og demokratisk integrasjonsprosess på Sri Lanka. Dessverre har vi fått rett. Tamilene nektes rett til å bevege seg fritt i sitt eget land. De er fratatt sine borgerrettigheter i eget land. Det finnes ingen planer om å gi dem språklige, kulturelle og politiske rettigheter – tvert imot. Det er urovekkende, for det er opprørerne som er nedkjempet, ikke årsakene til opprøret. Det finnes fortsatt minoriteter på Sri Lanka, og de har sine berettigede rettigheter. Disse må respekteres, erkjennes og realiseres.

Sri Lanka er ikke en planet i verdensrommet isolert fra verdenssamfunnet – Sri Lanka er en del av verdenssamfunnet. De må leve etter sivilisasjonens forpliktelser.

Vi må nå kreve at tamilene og andre minoriteter – vi vet at også muslimer på øya har det vanskelig – får sine rettigheter realisert.

Det andre vi må kreve, er at uavhengige organ etterforsker beskyldningene om krigsforbrytelser. Slik opprøret ble nedkjempet, er det meget sannsynlig at det ble begått overgrep mot sivile fra alle parter. Det er viktig at de skyldige får straff. Det vil gi ofrene en viss oppreisning. Dette vil også – forhåpentligvis – forebygge lignende overgrep andre steder senere. Norge er en viktig aktør i denne

konflikten. Vi må presse på for at integrasjonsprosessen blir satt i et riktig spor snarest mulig, og at etterforskning av krigsforbrytelser skjer raskt.

Jeg er derfor veldig glad for den linjen som utenriksministeren har inntatt. Han har vår fulle støtte. Vi er faktisk mer utålmodige enn man i diplomatiske kretser kanskje har råd til å være, men sivile som blir nektet sine grunnrettigheter på Sri Lanka har ikke råd til å vente. Her må man presse på.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [11:13:30]: Takk til interpellanten for initiativet til denne debatten, og takk til utenriksministeren for hans realistiske, men samtidig konstruktive svarinnlegg. Fra Kristelig Folkepartis side deler vi denne grunnholdningen – realisme om Norges rolle, men vilje til å bistå.

Norge og Sri Lanka har gjennom mange år hatt en betydelig kontaktflate mellom sine folk. Disse båndene er blitt knyttet gjennom bistand, gjennom handel og turisme, men også ved at så mange tamiler fra Sri Lanka har kommet til Norge.

Kontaktflaten fra bistandssamarbeidet bidro til at Norge fikk en rolle som tilrettelegger i fredsprosessen mellom regjeringen på Sri Lanka og LTTE. Den rollen hadde vi i perioden fra 2000 og fram til den militære logikken gradvis trengte fredsbestrebelsene til side rundt 2006. Det førte til at den våpenhvileavtalen som var framforhandlet med norsk hjelp i 2002, ble opphevet i 2008. Slutten på fredsprosessen ble dermed tydelig for alle.

Ett år senere gikk borgerkrigen på Sri Lanka inn i sin blodige og tragiske avslutningsfase. Krigen kostet tusenvis av menneskeliv. Det var ikke bare noe som berørte den tamilske diasporaen på om lag 12 000 mennesker her i landet. Det rørte og berørte oss alle.

Krigen mellom de tamilske tigrene og regjeringsstyrkene har fått sin militære avslutning. Men det gjenstår å finne en politisk løsning på den mangeårige konflikten på Sri Lanka.

Fra Kristelig Folkepartis side har vi konsekvent understreket at slutten på krigen må bli starten på en forsoning og en inkluderende gjenoppbygging av samfunnet på Sri Lanka.

Hva er så nøkkelen til en fredelig framtid for de etniske folkegruppene i dette prøvede landet? Jeg er overbevist om at det er å skape forsoning, gjensidig forståelse og respekt mellom de etniske folkegruppene. Men gjennom det året som har gått, har vi jevnt og trutt opplevd skuffelser med hensyn til våre forventninger og våre håp.

Den humanitære situasjonen er problemfylt. Det er positivt at de fleste tamilene nå omsider har kommet ut av flyktningleirene, men fortsatt sitter altfor mange titusener igjen. Gjenbosetting og gjenoppbygging i nord er en utfordring.

Situasjonen for menneskerettighetene er på noen områder blitt bedre etter krigens slutt, men mye gjenstår. Media er fortsatt under press, mens det i praksis er straffrihet for maktapparatets utøvere, og regjeringen viser ikke vilje til å finne sannheten om konfliktrelaterede brudd på mennes-

kerettighetene, noe mange mener skyldes at de militære eller myndighetene ofte har vært involvert.

Presidentvalget endte med gjenvalg av Rajapakse med klart flertall, men utfallet er bestridt, og motkandidaten, general Fonseka, sitter i arrest. Så langt er mulighetene etter krigens slutt ikke brukt slik de burde. Det er skuffende.

Om få uker, den 8. april, skal Sri Lanka ha parlamentsvalg. Det vil trolig gi seier til regjeringspartiene. Når valget er over, inntreer en ny fase. Da må vi oppmuntre partene til å søke forsoning og finne en politisk løsning. Vi kan ikke gjøre jobben for dem – dette må de gjøre selv.

Freden og framtiden må bygges av Sri Lankas egne innbyggere. Men når de selv tar det ansvaret, må vi og verdenssamfunnet gi dem all den støtte vi kan. Vi kan gi bistand. Vi kan styrke handelen og investeringene. Slik kan vi bidra til økonomisk og sosial framgang, økt framtidshåp og tro på at fredens vei er løsningen.

Sri Lankas befolkning har lidd nok av krig og konflikt. Nå fortjener de noe bedre.

Abid Q. Raja (V) [11:18:20]: Jeg takker interpellanten Eva Kristin Hansen som tar opp en så viktig problemstilling. Jeg er veldig glad for at utenriksministeren er frisk igjen og kan være her og gi oss åpne og reflekterte svar, og ikke minst vil jeg takke Utenriksdepartementet for den innsatsen de har vist for å få til fred på Sri Lanka.

Srilankere i Norge – med hvilken som helst etnisk bakgrunn – har naturlig nok vært svært bekymret for situasjonen i hjemlandet. Ingen kan være uberørt av den humanitære katastrofen, de enorme lidelsene krigen førte med seg, og ikke minst den massive undertrykkelsen den svakere og sårbare part opplevde og fortsetter å oppleve.

Venstre er glad for evalueringen av Norges rolle, og jeg vil gjerne høre utenriksministerens syn på hvordan utenriksministeren betrakter Norges rolle fram til nå. Det har vært reist kritikk, det har vært kritiske røster om Norges rolle, og jeg vil gjerne høre de betraktninger utenriksministeren har gjort seg om Norges rolle og hvilke strategiske feil vi eventuelt kan ha gjort.

Venstres landsstyre tok i april 2009 opp spørsmålet om etterforskning av mulige krigsforbrytelser på Sri Lanka. Vi ser det som positivt at den norske regjeringen ber FNs sikkerhetsråd om å henvise situasjonen på Sri Lanka til ICCs aktor for etterforskning av mulige krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten.

Jeg imponeres av utenriksministerens inngående kunnskap om de etniske konfliktene og de underliggende kulturelle brytningene på Sri Lanka. I og med at de konfliktene er uløste, vil jeg gjerne høre utenriksministerens syn på hvordan Norge kan bidra til å bygge broer på tvers av etniske skillelinjer, hvordan Norge kan bidra til å sikre langvarig fred og at menneskerettigheter kan ivaretas i den situasjonen Sri Lanka nå er i – og skal gå inn i.

Venstre er bekymret for de internt fordrevne flyktningene og de hundre tusen som sitter fengslet i leir, og den diskrimineringen de etniske skillelinjene skaper. Jeg håpet at utenriksministeren ville dele sitt syn på hvordan Norge er rede til å hjelpe de internt fordrevne flyktningene og de

rundt hundre tusen som er fengslet, og om Norge nå har den nødvendige tilliten i alle grupper på Sri Lanka til å fortsette det engasjementet Norge tidligere har vist.

Eva Kristin Hansen (A) [11:21:14]: Jeg skal ikke driste meg til å ta en veldig god oppsummering av debatten, for det er ikke så enkelt, men jeg har lyst til å kommentere noen av innleggene.

Jeg vil først si at jeg er veldig glad for at partiene tok ordet i denne debatten, for det er viktig for fremtiden at vi fortsatt har et stort engasjement for Sri Lanka. Det er det stor enighet om i denne salen.

Representanten Nordtun, fra mitt eget parti, tok opp det at den politiske løsningen ikke er kommet nærmere, og at det er viktig at vi finner en politisk løsning. Jeg tror de fleste i denne salen har vært inne på at det er helt avgjørende at man klarer å få til en bærekraftig politisk løsning for fremtiden. Men det er også viktig å understreke de srilankiske myndighetenes store ansvar for å klare å få det til, og så må det internasjonale samfunnet være viktige overvåkere i den sammenheng.

Representanten Liljeroth fra Fremskrittspartiet tok opp at det var viktig å se at det har skjedd grove brudd på menneskerettighetene på begge sider. Jeg tror det er viktig i enhver konflikt at man har et våkent blikk på hva som faktisk skjer, og at det derfor er viktig at man alltid får gransket hva som skjer i en krig. Jeg tror det er nødvendig for å klare å komme videre, og for at et land skal klare å komme videre etter en krig. Det som samme representant også tok opp, var Norge som humanitær stormakt. Det er et svulstig begrep man ofte kan bruke om Norges rolle. Men jeg tror det er viktig at Norge som et lite, uavhengig land, bruker den rollen vi har i internasjonale fora til å tale de svakeste parters sak overfor andre land. Jeg mener det er en viktig del av den grunnleggende debatten om vår engasjementspolitikk hvilken rolle Norge skal spille, og at vi har selvinnsett med hensyn til hvor vi faktisk kan utgjøre en forskjell. Det tror jeg skal være det bærende elementet i utviklingspolitikken og i vår utenrikspolitikk.

Så ble det tatt opp at bistandsmidler er på avveier. Jeg er opptatt av at vi skal ha kvalitet på bistanden, og at midlene skal nå fram til dem som faktisk skal være mottakere av dem. Derfor er jeg glad for at Regjeringen har så stort fokus på f.eks. kvalitet i bistand og på antikorrupsjonsarbeid. Jeg tror det er helt avgjørende også for tilliten i det norske folk at vi anvender bistand på en god måte.

Representanten Gitmark var inne på medias rolle med hensyn til valget. Jeg tror at et av de store problemene i landet i dag er at man knebler ytringsfriheten, og at media er veldig styrt. Det må vi ha et fortsatt fokus på. I tillegg tok han opp det med bistand, at det er viktig at vi koordinerer u-hjelpen – helt enig i det.

Representanten Chaudhry var opptatt av at det var fortilende å se at verdenssamfunnet var lammet under krigen. Det er også de tilbakemeldingene jeg ofte får – at verdenssamfunnet var lammet under krigen. Jeg tror det er viktig at vi nå får på plass en etterforskning og en gransking, og at FN tar initiativet til det, og Norge er viktig i den sammenheng.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:24:21]: Først vil jeg takke interpellanten. Dette er et eksempel på at en interpellasjon virkelig kan være nyttig for å sette strek og for å gi oss et utgangspunkt for veien videre, og jeg vil takke for innleggene som kom fra de ulike partiene.

Til representanten Raja kan jeg si at selv for en utenriksminister som er hundre prosent frisk – og det er ikke tilfellet i dag – vil tre minutter ikke være nok til å svare på de meget omfattende spørsmål han stiller. Jeg var inne på mye av det i mitt svar. Det er ikke mulig for meg å stå her og gi en vurdering av eventuelle strategiske feil når vi har invitert til en evaluering. Grunnen til en evaluering er å gi tillitt til å lære av et stort engasjement gjennom mange år, og det tror jeg utgangspunktet der skal være. Men jeg vil få si at det er mange eksempler på at fredens vei hadde lysende muligheter i Sri Lanka. Våpenstillstandsavtalen inngått i 2002 har noen evaluert til å kunne ha spart 10 000 menneskeliv. At partene på Sri Lanka – dette er min personlige oppfatning – ga fra seg en mulighet til å bygge varig fred uten krig ved å løse de underliggende problemene, føler jeg er historiens dom, men det får vi se videre på.

Så stiller også representanten spørsmål om Norges videre mulighet til å bidra til forsoning på tvers av etniske skillelinjer. I mitt innlegg forsøkte jeg å si at vi er kommet til et skille når det gjelder Norges rolle, og vi skal definere en ny rolle, som et engasjert, aktivt land som bryr seg om Sri Lanka.

Begrepet «humanitær stormakt» tror jeg at jeg forsøkte å distansere meg fra etter bare noen måneder som utenriksminister. Det er fordi jeg ikke liker begrepet «stormakt» og mener at Norge ikke skal søke å bli assosiert med det. Men en aktiv humanitært handlende stat med rom og mulighet for engasjement, det skal Norge være, og det skal vi også kjennes igjen på.

Ellers synes jeg representanten Chaudhry sa det veldig klokt: Opprørerne ble nedkjempet, men ikke årsakene til opprøret. Det er vel det som uroer oss som følger Sri Lanka. Vel har våpnene talt og på mange måter løst og avsluttet en situasjon, men de underliggende problemene er der fortsatt. Det holder ikke da å si at noen hadde rett og noen tok feil. Spørsmålet er: Hva skjer fremover, og hvilke muligheter brukes nå når våpnene tross alt tier? Det er positivt.

Men med 100 000 personer i leirer, mange ikke reintegrert på ordentlig vis, og fortsatt dype spenninger mellom minoriteter, er det all grunn til å være urolig for fremtiden i Sri Lanka. Som all annen konflikt i verden, er heller ikke denne konflikten bare lokal, for alle konflikter har store internasjonale ringvirkninger. Det kan vi se når vi besøker norske lokalsamfunn der det sitter mennesker som har hatt den konflikten tett på. Jeg tror jeg kan oppsummere med at Sri Lanka fortsatt vil være et engasjert område for norsk utenrikspolitikk. Vi har mye kunnskap, vi har frivillige organisasjoner og aktivt sivilsamfunnsengasjement. Men vi erkjenner også at en rolle er tilbakelagt. Vi skal ikke ha nostalgi i forhold til det. Men vi skal bruke vår posisjon og vår kunnskap til det beste for menneskene som lever der og fred og stabilitet i regionen.

Presidenten: Idet presidenten ønsker utenriksministeren fortsatt god bedring, har vi avsluttet debatten i sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:27:29]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Håbrekke, Hans Olav Syversen og Laila Dāvøy om en opptrappingsplan for å sikre full barnevernsdekning (Innst. 186 S (2009–2010), jf. Dokument 8:21 S (2009–2010))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter, og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti, og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Solveig Horne (FrP) [11:28:23] (ordfører for saken): Igjen har Stortinget en debatt om situasjonen i barnevernet, en veldig viktig debatt, som vi hadde sist uke. Vi var litt inne på den i går, og vi har den igjen i dag. Men det er et veldig viktig tema, og det er på tide at Stortinget gjør noe med den krisen som er i barnevernet.

Jeg vil gi ros til forslagsstillerne for å fremme et forslag om en opptrappingsplan i barnevernet. Jeg vil si det sånn at barnevernet har lidd ganske mye de siste årene, og det har vel nesten ikke vært en skikkelig satsing på barnevernet siden Matz Sandman var barne- og familieminister.

Det er mange viktige forslag som ligger til behandling her i dag, og det er stor enighet i komiteen. Komiteen understreker viktigheten av at vi har et barnevern som til enhver tid fungerer og gjør den oppgaven de skal gjøre. Vi snakker her om sårt trengende barn, som blir sviktet av sine nærmeste, og som trenger at vi har et barnevern som har ressurser nok og kapasitet til å ivareta dem.

Det ser vi helt klart ikke er tilfellet i dagens situasjon i barnevernet. I VG i dag står det en kronikk, «Lysere med Lysbakken?». Ja, la oss håpe det blir lysere i barnevernet med Lysbakken, for nå er det ganske mange statsråder fra denne regjeringen som har prøvd seg på dette uten at det har blitt de helt store forandringene.

Statsråden har også beskyldt opposisjonen for ikke å komme med noen konkrete forslag i barnevernssaken, men her i dag foreligger det forslag til konkrete tiltak som vi mener kan bidra til å rette opp skjevfordelingen av ressurser og den krisen som er i barnevernet.

Det var også en artikkel i en avis i dag om fattigdomsåret. I den forbindelse fremmer opposisjonen mange forslag for å bekjempe fattigdom, men som regjeringspartiene stemmer ned fordi de venter på at Regjeringen skal komme med konkrete forslag. Vi har vel inntrykk av at

akkurat det er tilfellet i denne saken også. Regjeringspartiene ønsker nok å stemme for en del av disse forslagene, men de venter på at Regjeringen selv skal komme med forslagene.

Så til de forslagene som foreligger. Det er kommunalt barnevern og førstelinjetjenesten som møter de barna som så sårt trenger hjelp. Det er viktig at barnevernet da er i stand til å ta vare på de barna, enten det er å gå inn og hjelpe i familien, eller man kommer til at det er nødvendig med en omsorgsovertakelse. Vi ser altfor mange henleggelse i det kommunale barnevernet, og det er ikke holdbart. Vi ser at små kommuner sliter med ressursmangel; de sliter med at de ikke har kompetanse, og de sliter med at de ikke klarer å følge opp de barna som trenger det.

Når det gjelder forebygging, ser vi også at dette er nesten helt fraværende i mange fylker og kommuner. De har ikke ressurser og kapasitet til å drive forebyggende arbeid, og da blir det til at de driver en slags brannslukking. I barnevernet er jo det viktigste av alt forebygging.

Regjeringen skrøt av at de skulle opprette 400 nye stillinger i det kommunale barnevernet. Ja, vi har vel sett at det kanskje er opp mot tre kommuner som har ivaretatt dette, og det er noe som Regjeringen er nødt til å se på for å få dette på plass. Vi kan ikke ha det slik som vi har det i dag.

Vi har også et forslag om et statlig barnevernstilsyn. Man bruker kanskje ressurser på å føre tilsyn med steder som ikke trenger det, på grunn av at man vet at de fungerer veldig godt. Det er viktig at tilsynene gjør den jobben der det virkelig trengs.

Jeg har lyst til å gi en liten stemmeforklaring når det gjelder dette med fylkesnemndene. Fremskrittspartiet kommer til å støtte forslagene fra Kristelig Folkeparti, men vi mener at det optimale vil være at fylkesnemndene blir lagt ned, og at dette blir overført til domstolene.

Jeg skulle nok hatt bedre tid til å gå inn på alle disse tiltakene, men det som er viktig, er at vi nå får på plass en opptrappingsplan for barnevernet.

Statsråden sa også i går at det trengs ca. 1500 stillinger i barnevernet. Ja, det gjenstår å se når de 1500 stillingene kommer, men jeg tror at før man går inn og sier at man skal ha 1500 stillinger, må vi også få en kontroll over ressursbruken. Vi ser at ressursene veldig mange steder går til administrasjon i stedet for å hjelpe de barna som trenger det.

Jeg vil også gå inn på det med enslige mindreårige asylsøkere. Regjeringen har ikke klart å følge opp det de har sagt, at også enslige mindreårige asylsøkere fra 15 til 18 år skal inn under barnevernet. Det har et enstemmig storting sagt, men det klarer ikke Regjeringen å følge opp, og det er svært beklagelig.

Til slutt vil jeg ta opp forslagene nr. 1–4 i innstillingen.

Presidenten: Representanten Solveig Horne har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Gunn Olsen (A) [11:33:46]: Arbeiderpartiet synes det er svært alvorlig at så mange barn i Norge trenger barnevernets hjelp, og at antallet er stigende. Grunnene til det er

mange og svært sammensatte, og ingen har en fullstendig løsning på den store samfunnsutfordringen det er.

Vi er ikke fornøyd med, men opprørt over, at de barna som trenger vår oppmerksomhet og bistand fra barnevernet, ikke får hjelp i rett tid. Komiteens medlemmer har et oppriktig engasjement for barnevernet. Bare denne uken har vi hatt barnevernet på dagsordenen nesten hver dag. Det er utrolig bra, og det kommer til å gi resultater for alle de barna som trenger og fortjener vår innsats og oppmerksomhet.

På vår reise i Sør-Trøndelag fikk vi igjen bekreftet det vi har hørt fra de fleste andre fylker, at det ikke står bra til med barnevernet ute i kommunene. Det flommer over av saker, det er for få saksbehandlere, og kompetansen er for dårlig i mange av landets kommuner. Presset på det kommunale barnevernet har økt kraftig. Antall stillinger i det kommunale barnevernet har overhodet ikke økt i takt med antall saker.

Det har gjennom de fire siste årene vært en kraftig opptrapping av bevilgningene til det statlige barnevernet. Det er nå det kommunale barnevernets tur. Med tiltak i det kommunale barnevernet menes flere folk med god kompetanse. Statsråden har ved flere anledninger, også i brev til komiteen datert den 17. desember 2009, som er vedlegg i saken, sagt seg enig i det og i at samarbeidet mellom de ulike aktører i barnevernet trenger forbedring. Det er ikke så mange måter å tolke det på. Barnevernet trenger en total gjennomgang, og det skal høyt opp på den politiske dagsordenen.

I budsjettet for 2010 ble det lagt føringer for 400 nye stillinger til det kommunale barnevernet, som vi i Arbeiderpartiet ser på som en startpakke for en videre opptrapping, men pr. dags dato har vi ikke full oversikt over hvor mange stillinger det har blitt der ute. Arbeiderpartiet har fra denne talerstol før sagt at vi følger den utviklingen med et virkelig skarpt blikk, og dersom det ikke oppfylles, vil vi vurdere andre virkemidler. Det er nærliggende å tro at vi da mener det er nødvendig å øremerke penger til det kommunale barnevernet, slik Kristelig Folkeparti faktisk ber om i sitt forslag. Det er ingen grunn til å tro at vi er svært uenige om dette, men opposisjonen vet veldig godt at Regjeringens politiske handling kommer gjennom budsjettene. Fra Arbeiderpartiets medlemmer i denne komiteen er signalene ganske klare: Det er kun politisk handling som kan hjelpe de barna som hver dag ikke får den omsorgen det bør være en menneskerett å få. Vi ønsker handling.

Gina Knutson Barstad (SV) [11:37:04]: I likhet med representanten Gunn Olsen vil jeg bekrefte komiteens sterke engasjement for barnevern, og tror og håper at det skal få positiv effekt for barnevernet.

Det har vært mange offentlige debatter om situasjonen i barnevernet de siste årene. Det er det gode grunner til. Det er historier om overgrep, det er historier om misbruk og omsorgssvikt, osv. Vi vet at det er for mange saker og for få saksbehandlere, særlig i det kommunale barnevernet. Når disse historiene verserer, er det lett å glemme at det gjøres veldig mye bra arbeid i barnevernet. Jeg har lyst

til å berømme innsatsen til dem som jobber i denne sektoren, de som gjør en heltmodig innsats for noen av de mest vanskeligstilte barna i Norge, og som ofte blir utsatt for trusler og svertkampanjer, kanskje særlig på Internett.

En av forslagsstillerne, Laila Dāvøy, og Bondevik II-regjeringen innførte anbudsbruken i barnevernet. Når vi ser at anbudskontrakter kan være så korte som to og tre år, er det tydelig at det er økonomiske prinsipper som ligger til grunn for ordningen, og ikke hensynet til hva som er best for barnevernsbarna. Anbud og marked er uegnet som verktøy nettopp fordi det setter økonomiske hensyn foran menneskelige hensyn.

Jeg har likevel lyst til å gi skryt til forslagsstillerne for å reise en viktig og riktig debatt. Det kan ikke være tvil om at dette er et politikkfelt og et område som trenger mer oppmerksomhet, som trenger mer gjennomgang, som trenger mer prestisje i det politiske miljøet, og som trenger mer omsorg fra politikerne.

Barnevernet trenger styrking. De trenger flere ansatte, og de trenger mer ressurser, men også omorganisering og vridning fra marked til velferd. Det finnes mange gode ideelle organisasjoner som driver et viktig supplement til det offentlige, men profittjag og kommersielle bedrifter har ingenting i barnevernet å gjøre. Barnevern er ikke butikk.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [11:39:29]: Utviklingen i barnevernet er svært urovekkende. Høyre tar situasjonen alvorlig, og derfor er vi åpne for å vurdere de ulike forslagene som legges frem i Stortinget. Vi kan ikke si nei til å vurdere forslag som kommer opp, når vi samtidig hver eneste uke er vitne til meldinger som viser hvor brutal og omsorgsløs norsk barnevernstjeneste til tider kan være.

Dette er et prisverdig initiativ fra Kristelig Folkeparti, for det er nå, som Kristelig Folkeparti selv tar til orde for, helt nødvendig å ta grep. Jeg er veldig glad for at Kristelig Folkeparti er så opptatt av barnevernet. Dette er jo den andre saken om barnevern som vi behandler i Stortinget på noen få dager. Det er også den andre saken på kort tid der regjeringspartiene stemmer ned alle forslag som kommer i Stortinget, som har til formål å styrke og bedre barnevernet. Det er bekymringsfullt. Det er bekymringsfullt at regjeringspartiene stemmer ned alle gode forslag som kan være med på å bedre den alvorlige situasjonen i barnevernet.

Opposisjonen samler seg om mye for å ta grep innenfor barnevernet. Statsråden sa i salen i går at opposisjonen ikke var enig i de tiltakene og de endringene som må til i barnevernet. Det er feil. Den saken vi har til behandling i dag, viser nok en gang at partiene på borgerlig side står sammen og er villige til å ta grep for å endre situasjonen. Derfor er det synd at regjeringspartiene ikke er villige til å gå med på å se nærmere på forslagene fra Kristelig Folkeparti.

I høringen som vi hadde i komiteen, der svært mange fra barnevernssektoren var til stede, ble det gitt full tilslutning til Kristelig Folkeparti. Jeg hørte ikke en eneste aktør på den høringen som var imot dette forslaget.

Det er jo også slik at et samlet barnevern så å si enytidig går inn for å styrke førstelinjetjenesten. Intensjone-

ne i Barnevernsreformen var veldig gode. Jeg blir derfor litt bekymret når barne- og familieministeren sier at man ønsker seg så god tid, og at det viktigste er å evaluere, fordi man må ta de riktige grepene. Vi vet jo at det allerede foreligger en Fafo-rapport som kommer med klare konklusjoner. Fafo-rapporten er tydelig på at det er store samarbeidsproblemer, spesielt mellom det kommunale og det statlige barnevernet. Vi ser at Bufetat er i ferd med å bli veldig byråkratisk. Det er en veldig ressurskrevende organisasjon. Byråkratiet der er i ferd med å bevege seg bort fra barna og lage strukturer for strukturens skyld.

Regjeringen vet selvfølgelig hva man må gjøre, men Regjeringen velger ikke å gjøre det. Opposisjonen er klar på at man må styrke det kommunale barnevernet, flytte makta ned, flytte strukturene ned mot barna og bruke ressursene på vern av barn i stedet for på barnevernsbyråkrati.

Høyre mener at det totale ansvaret for barnevernet på kommunalt nivå i en rekke kommuner vil gi et bedre barnevern. Trondheim kommune fikk innvilget et oppgavedifferensieringsforsøk i forbindelse med den statlige overtakelsen av de tidligere fylkeskommunale oppgavene innenfor barnevernsområdet. Trondheim kommune kunne vise til at man gjennom fire år som forsøkskommune fikk svært gode resultater, både fordi de lokale politikerne engasjerte seg i mye større grad, fordi det ble et mye større engasjement om barnevernet, og fordi det fulgte med penger. Jeg håper at statsråden i sitt arbeid vil se på de prosjektene og de tiltakene som faktisk virker, der vi ser at vi får resultater som gir et bedre barnevern.

Det er veldig synd at regjeringspartiene ikke ønsker å støtte disse forslagene. Jeg kan ikke si annet enn at regjeringspartiene tar seg god tid. Jeg vet ikke helt hvilke ord jeg skal bruke, men de er i hvert fall utrustet med mye is i magen når de kan sitte på gjerdet og observere krisen i barnevernet uten å foreta seg noe som helst. Evaluering, evaluering og evaluering er det eneste svaret vi får fra Regjeringen, og det er veldig synd.

Jeg er glad for at forslaget til Kristelig Folkeparti får stor oppslutning fra opposisjonen. Jeg ønsker samtidig å fremme det forslaget som Høyre har i innstillingen.

Presidenten: Representanten Linda C. Hofstad Helleland har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Christina Nilsson Ramsøy (Sp) [11:44:46]: Det er positivt at vi får mange muligheter til å diskutere barnevernet her i Stortinget. De siste årene har vi sett en stor vekst i antall meldinger til barnevernet, og det gir oss store utfordringer både når det gjelder kvalitet og økonomi, spesielt når vi ikke har sett den samme veksten i antall ansatte som vi har sett i antall henvendelser til barnevernet.

Selv om det statlige barnevernet har fått økte bevilgninger de siste årene, er det spesielt det kommunale barnevernet som har et veldig stort arbeidspress, og et veldig stort ansvar. I årets budsjett ble det sagt at innenfor de frie midlene til kommunene skulle det være rom for 400 nye stillinger. Vi vil følge denne utviklingen veldig nøye, for disse signalene vil si oss noe om hvordan vi skal gå videre i debatten for å få gjort noe for å styrke det kommunale

barnevernet. Hvis man ikke ser at det nytter, må man se på andre virkemidler.

Den siste tiden har vi også sett flere saker i media som sier oss noe om at kvaliteten på barnevernet og oppfølgingen av barnevernet ikke er god nok alle steder. Det viser at vi har en veldig stor oppgave foran oss med hensyn til å se på hvordan vi kan løse de utfordringene, spesielt med flere små og sårbare fagmiljø. En samlet komité har også vist til at interkommunalt samarbeid vil være veldig viktig for mange, for barna, men også for dem som jobber i barnevernet, slik at de skal bli så gode som mulig i jobben sin.

For Senterpartiet er det viktig at vi fortsetter styrkingen av kompetansen i det kommunale barnevernet. Høy kompetanse er med og sikrer at vi får god kvalitet på jobben som utføres, og gjennom god fagkunnskap hos ansatte i barnevernet er vi sikret at det alltid er barnas beste som blir satt først.

Senterpartiet ønsker at man skal gå fra denne «repareringsbiten» til mer forebygging. Det krever mer ressurser, og det krever mye kunnskap om hvordan vi skal arbeide godt med forebygging. Det er også viktig å få sagt at det gjøres veldig mye godt forebyggende arbeid, og at det er mye godt barnevern i mange kommuner.

Så må jeg jo si at når opposisjonen og representanten Hofstad Helleland uttaler seg som om Regjeringen sitter stille, på gjerdet – de tror nærmest det bare er å knipse med fingrene, så ordnes dette – blir det en framstilling av virkeligheten som jeg ikke kjenner meg helt igjen i. Regjeringen har gjort veldig mye bra innenfor barnevernet, og vi erkjenner at man har store utfordringer. Statsråden har gitt signal om at han kunne ønske å ta med seg forslaget om opptrappingsplan og se hvordan vi skal bruke det arbeidet videre for å styrke barnevernet. Jeg tror at å ta med dette forslaget videre, kombinert med en evaluering av Barnevernsreformen, vil være svært viktig for å komme langt på vei med å få et godt barnevern, med høy kompetanse og kvalitet i hele landet.

Øyvind Håbrekke (KrF) [11:48:12]: I denne sal behandler vi jevnlig de ulike delene av det som utgjør det velferdssamfunnet som vi er så stolte av. På mange av de ulike områdene kan vi referere og debattere stortingsmeldinger, handlingsplaner, opptrappingsplaner, ofte også felles mål og ambisjoner, der det gjennom bred politisk enighet er lagt et grunnlag for at tilbudet til ulike grupper av trengende bygges opp til en god standard. Vi har vedtatt Opptrappingsplan for psykisk helse, på 1990-tallet ble det enighet om at alle pleietrengende på institusjon skulle få enerom, og videre ble vi enige om at alle som vil, skal få barnehageplass til sine barn.

I velferdssamfunnet vil det bestandig være kamp om oppmerksomheten og om kronene. Ulike grupper har ulike forutsetninger for å hevde seg i denne kampen. Felles for mange av de ulike gruppene som trenger politikernes og velferdssamfunnets støtte, er at de enten har sterke organisasjoner i ryggen eller har pårørende som i media og i andre kanaler taler deres sak.

Barnevernsbarna er dobbelt sårbare, for det første fordi

de er barn, og for det andre fordi det nettopp er omsorgen fra pårørende og deres nærmeste som har sviktet, og som gjør at de er i den situasjonen. Det er sjelden å se fakkeltog for barnevernet. Men nettopp derfor er det et desto større ansvar for oss som politikere å reise behovene til og løfte fram denne gruppen og tale deres sak. På høringen fikk vi også en krystallklar melding fra alle organisasjonene som jobber innenfor barnevern: Hele Barneverns-Norge sa et klart ja, vi trenger en opptrappingsplan for full barnevernsdekning. 10 000 støttespillere på Facebook er vel også et signal om at dette er noe som mange ser at det er behov for. Det er barnevernets tur.

Det er riktig at antall saker i barnevernet har økt, og at utfordringene derfor øker, til tross for at ressursene faktisk er trappet opp. Men vi kan ikke slå oss til ro med det. Barnevernet har i så godt som alle ledd vesentlige mangler. Førstelinetjenesten i kommunene er det sagt mye om. Mangelen på fosterhjem er like alvorlig. Det er et stort paradoks at vi har barnehageplass til alle barn som trenger det, men vi har ikke hjem til alle barn som trenger det.

Når det gjelder institusjonsplasser, er det muligens tilstrekkelig antall plasser, men tilbudet er ikke differensiert nok, slik at en del barn får tilbud som ikke er tilpasset deres behov. Mangelen på tilsynsførere for barn i fosterhjem er også en trussel mot deres rettssikkerhet.

Så kan en si at når det gjelder tilsynsførere og fosterhjem, kan vi ikke vedta at folk skal melde seg frivillig. Det er riktig. Det er likevel et spørsmål om å prioritere ressurser til offensiv markedsføring og informasjon på den ene siden og rammevilkår hva gjelder økonomi og faglig støtte på den andre siden. Det er mulig å gjøre veldig mye mer, og det er mulig å bruke de virkemidlene så offensivt at man ikke gir seg før vi er i mål og har full dekning, dvs. nok fosterhjem, nok tilsynsførere. Det er derfor også et spørsmål om politisk vilje. Full barnevernsdekning betyr nok kapasitet i alle ledd.

Det refereres fra regjeringspartiene til at man setter pris på forslaget, på at man reiser debatten osv., og det er en positiv omtale for øvrig av forslaget. Ja, det er hyggelig å få positiv respons på forslaget. Men som stortingsrepresentanter forholder vi oss også til det som faktisk skrives inn i merknader, og det er lite å se i regjeringspartienes merknader som forteller: Hvilken ambisjon har regjeringspartiene som sitt svar på forslaget? Det ble sagt i forrige uke fra regjeringspartiene at barnevernet svikter barnevernsbarna. Det er Regjeringen som har ansvaret for barnevernet og derfor også står ansvarlig for det; det er Regjeringen som svikter barnevernet.

Er full barnevernsdekning en for høy ambisjon? Er det dyrt? Jeg vil snu på det: Er det noen i denne sal som kan være bekjent av å ha en lavere ambisjon?

Vi fikk full barnehagedekning i 2009. Vi har varslet gjennom et eldreforlik full sykehjemsdekning i 2015. Spørsmålet til Regjeringen er: Når skal vi få full barnevernsdekning?

Jeg tar opp det forslaget som Kristelig Folkeparti har i innstillingen.

Presidenten: Representanten Øyvind Håbrekke har tatt opp det forslaget han refererte til.

Trine Skei Grande (V) [11:53:45]: Dette er ikke den første barnevernsdebatten vi har. Vi har hatt mange debatter de siste ukene om barnevern. Kjennetegnet er at de stort sett kommer som forslag fra opposisjonen.

Det ble sagt her at Regjeringa handler gjennom budsjett. Ja, det har vi sannelig skjønt. Hvis man kikker gjennom Blå bok, er det ikke mye regjeringshandling som ligger der. Det er stort sett forslag fra denne sal som ligger der.

Jeg er bekymret for barnevernsfeltet. Jeg tror på de gode intensjonene, jeg tror på at Regjeringa er bekymret for at det er for få varslinger fra barnehager og fra andre deler av det norske samfunnet. Men jeg er mer bekymret over de varslingene som faktisk kommer inn, og som det ikke blir gjort noe med. Det virker ikke som om engasjementet er like stort for å gjøre noe med det. Jeg tror Regjeringa på at de ønsker å ha et godt barnevern, men da må vi faktisk ha handling.

Ibsen sa: Viljen er den som teller, viljen frigjør eller feller. Det er godt at man kan kritisere andre store reformer, og det er bra at man har vært på studiesirkel i SU og lært seg at marked er fælt og alt det andre er fint, men det er faktisk snakk om at man må ta andre grep. Man må faktisk ta noen grep overfor et felt som er vanskjøttet på mange områder. Kjenner man barnevernsområdet ordentlig, kjenner man hva de institusjonene er, vet man at det markedet man snakker om, er meget idealistiske sjeler som i generasjoner har bygd opp institusjoner som har hjulpet veldig mange unger på riktig vei. Det er det som er virkeligheten der ute. Skillet mellom idealisme og frivillighet og ideelle organisasjoner og det som her kalles marked, er ganske flytende.

Jeg mener at det nå har kommet så mange gode forslag at vi gjerne vil se Regjeringas forslag. Hva syns Regjeringa er gode forslag på dette feltet?

Når man kikker tilbake – retrospektivt – på politikk ført fra denne salen, så har alle historiske epoker hatt sine skandaler som har kommet i ettertid. Sjøl i min levetid – og jeg kaller meg ikke steingammel – har det vært skandaler innenfor barnevernet som vi ikke trodde var mulig. Det er overgrepssaker og vanskjøtsel av unger som i dag kommer fram fordi folk blir voksne. Hvilke skandaler er det vi kommer til å bli dømt for at vi ikke ordnet opp i? Hva er det vi ikke ser, og som vi ikke ordner opp i? Hva er det denne generasjonen av parlamentarikere ikke ser i dagens samfunn? Problemet er at på dette feltet ser vi at noe er galt, vi ser at noe må gjøres, men vi stanger hodet i veggen fordi noen ikke vil gjøre noe, fordi noen vil evaluere, noen vil utrede. Men noen vil faktisk gjøre noe. Det Kristelig Folkepartis representant tok opp knyttet til tilsyn, det at vi har mange tilbud som ikke har et ordentlig tilsyn, tror jeg vi kommer til å bli straffet for at vi ikke gjør på en ordentlig måte.

Jeg vil bare kort redegjøre for Venstres stemmegivning, fordi vi ikke er representert i komiteen. Vi kommer til å stemme for forslag nr. 1, selvfølgelig for forslag nr. 2 og

for forslag nr. 3. Vi kommer ikke til å støtte forslag nr. 4 og 6, men vil støtte forslag nr. 5.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplansen.

Presidenten: Da har representanten redegjort for Venstres stemmegivning.

Statsråd Audun Lysbakken [11:58:16]: Jeg er glad for at det råder tverrpolitisk enighet om å satse på barnevernsbarna. La meg understreke veldig tydelig at det har høy prioritet for denne regjeringen, og har hatt det siden vi tok over i 2005. Det forslaget som er kommet fra Kristelig Folkepartis representanter Håbrekke, Syversen og Dåvøy, mener jeg er et viktig innspill i arbeidet med å utvikle barnevernet. Det er nødvendig med innsats på alle de områdene som representantene foreslår. Vi kan ikke akseptere at barn utsettes for omsorgssvikt og overgrep fordi hjelpen svikter. Det ansvaret vi har for de mest utsatte barna i vårt samfunn, er et ansvar jeg kjenner veldig tungt, og som jeg tar på det største alvor, og som jeg bruker svært mye av min tid som statsråd på.

Vi vet at det er brudd på behandlingsfrister i barnevernet, det er mangel på lovpålagte tiltaks- og omsorgsplaner, og det er barn som ikke får tilsyn. Saker henlegges til tross for at de er alvorlige, og for mange barn får ikke rett hjelp. Ingenting av dette er akseptabelt, og det er nødvendig med politisk handling for å gjøre noe med det.

Regjeringens mål er at barnevernsbarna skal lykkes i skole og utdanning, i arbeidslivet, og at de skal ha god helse. De skal med andre ord få et godt liv og få de samme mulighetene som andre barn i dette landet. Det forutsetter et barnevern med høy faglig kompetanse, med nok kapasitet og med kvalitet i alle ledd. Det er utfordringer på alle disse områdene i dag, og jeg har satt i gang både et kort-siktig og et mer langsiktig arbeid for å møte utfordringene og løse problemene.

Vi vet at antall stillinger i det kommunale barnevernet ikke har holdt tritt med veksten i antall saker. Det betyr mindre tid til å jobbe med til dels komplekse saker – i verste fall kan det være en trussel mot barns rettssikkerhet. Regjeringen har tatt tak i den utfordringen gjennom å øke kommunenes frie inntekter for 2010 med 4,2 milliarder kr. Det gir rom for å opprette 400 nye stillinger i det kommunale barnevernet. Jeg vil understreke at kommunene selv har ansvaret for å vurdere bemanningssituasjonen og opprette flere stillinger. Jeg vil følge nøye med på om barnevernet prioriteres i kommunene i 2010. Det er for tidlig å si hva resultatet av den satsingen som var i høstens statsbudsjett, er – jeg legger merke til at enkelte fra opposisjonen allerede har konkludert. Jeg vil følge veldig nøye med på hvordan dette nå utvikler seg.

Så vet vi at små kommuner er særlig sårbare. Derfor er denne regjeringen svært positiv til interkommunalt samarbeid om barnevern, og jeg er enig med komiteen i at langt flere kommuner må vurdere sånne løsninger.

Jeg vil også se på hvordan folkevalgte i større grad kan trekkes inn i beslutningsprosesser knyttet til barnevernet,

i både stat og kommune, for å bidra til å utforme et godt lokalt barnevern. Jeg tror det kan gi økt engasjement for barnevernet, til beste for de barna det gjelder.

Vi har satt i gang et langsiktig samarbeid med bl.a. Kunnskapsdepartementet om skoleresultatene til barnevernsbarn. Vi satser på mer kulturkompetanse for å hjelpe det økende antallet barn med innvandrerbakgrunn, og økt kompetanse om psykiske vansker og rusproblemer hos barn skal også prioriteres framover.

Komiteen mener at lov- og regelverk klarere må uttrykke krav om tverretattlig samarbeid, og Stortinget har nylig vedtatt en bestemmelse om krav til individuell plan for barn med behov for langvarige, koordinerte tjenester. Så skal vi også følge opp forslag fra to viktige offentlige utvalg som nylig har lagt fram innstillingene sine. De har sett på hvordan ulike tjenester kan samarbeide for å gi de mest utsatte barna hjelp, og hvordan vi kan styrke grunnutdanningen i barnevernet. Begge deler blir det veldig viktig å følge opp framover.

Så er det, i tilknytning til den bekymringen som mange har luftet rundt situasjonen i det statlige barnevernet, satt i gang et arbeid i Bufetat om å bedre ressursutnyttelsen og bedre den faglige styringen i etaten. Det er nå i gang et program for å oppnå dette i tiden framover, og formålet er bl.a. å definere tydeligere hva som er statlige ansvarsområder i samarbeidet med kommunene. Det er en prosess jeg har stor tro på, og som jeg tror vil bidra til en bedring.

Jeg har sagt at jeg skal sette i gang en evaluering av forvaltningsreformen. Det er ikke fordi vi skal evaluere i stedet for å handle, men fordi det er nødvendig å gjøre begge deler – både ta grep på kort sikt og ta de riktige strukturgrepene på lang sikt. Det er avgjørende at vi gjør det skikkelig. Men det skal selvfølgelig ikke stå i veien for å gjennomføre de tiltakene som er nødvendige på kort sikt – sånn som vi nå gjør i Bufetat.

Derfor tar vi grep. Vi ønsker et barnevern som hjelper utsatte barn og løser de problemene vi her står overfor. Det fortjener barnevernsbarna!

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Solveig Horne (FrP) [12:03:39]: Representanten Gina Knutson Barstad, som representerer samme parti som statsråd Lysbakken, sa at det kanskje ikke hadde vært politisk prestisje i det å snakke om barnevern. Nå har SV fått statsråden – og jeg tviler faktisk ikke på statsrådens engasjement, jeg er sikker på at han er like bekymret som mange andre for barnevernet – men jeg har inntrykk av at denne regjeringen i stedet for å komme med konkrete tiltak bare skal evaluere en del saker. Og mens Regjeringen holder på å tenke og evaluere, er det faktisk barn som lider, og som ikke får den hjelp de lovmessig har rett til.

Mitt konkrete spørsmål til statsråden blir – siden han ikke vil støtte opposisjonens opptrappingsforslag: Når kommer Regjeringens opptrappingsplan for barnevernet?

Statsråd Audun Lysbakken [12:04:33]: Jeg ser at opposisjonen morer seg over dette med evaluering, og la meg bare gjøre det veldig klart: Det kommer ikke på bekost-

ning av handling! Men det er nødvendig å være sikker på at de grep vi tar i barnevernet, blir tatt på en betryggende måte. Den innrømmelsen som opposisjonen har kommet med i debatten i det siste, at så tydeligvis ikke skjedde i de borgerliges eget arbeid med barnevernsreformen da de satt med makten, gjør meg bare enda sikrere på at vi må ta grep.

Så har Regjeringen sagt at vi trenger å trappe opp bemanningen i det kommunale barnevernet til 1 500 nye stillinger. Vi anga i statsbudsjettet i fjor en tidsplan – for å få det til – fram til 2014. Det står jeg ved. Vi er avhengig av at kommunene innfrir sin del av den jobben, at de bruker de pengene som er bevilget til dette, til barnevern. Jeg følger nå nøye med på om de gjør det.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [12:05:41]: Den 25. november i fjor svarte statsråden representanten Håbrekke dette på et spørretimespørsmål i Stortinget:

«Men la meg bare si at jeg tar avstand fra begrepsbruken «krise» i barnevernet, for det skjer utrolig mye positivt i norsk barnevern, og deler av den anstrengte ressursituasjonen skyldes langt flere henvendelser til barnevernet enn før – flere bekymringsmeldinger. Det er også et symptom på en positiv utvikling.»

Vi er alle enige om at det skjer mye bra i barnevernet. Det er veldig mye godt barnevernsarbeid som gjøres hver eneste dag. Men er det sånn at statsråden fortsatt mener at det ikke er noen krise i dagens barnevern, eller har de siste måneders avisoppslag og bekymringsmeldinger ført til at statsråden har et litt mer nyansert bilde av barnevernssituasjonen?

Statsråd Audun Lysbakken [12:06:41]: Det er noen som tror at en statsråds oppgave alltid er å forsvare status quo i det staten til enhver tid driver med. Sånn ser ikke jeg på det. Jeg ser det som min oppgave også å peke på ting som ikke er bra nok, og være åpen om det – og det er jeg i debatten om barnevernet. Derfor velger jeg å være ærlig om hva jeg ser i barnevernet, og å si fra om ting jeg mener er alvorlig og ikke holder mål.

Samtidig er det veldig viktig at vi får fram – og da mener jeg det sitatet representanten trekker fram, er godt og dekkende – at mange av de utfordringene vi står overfor, ikke skyldes at barnevernet gjør en dårlig jobb. Noe skyldes til og med at barnevernet gjør en bedre jobb enn før. Det kommer flere meldinger, flere har tillit til barnevernet. Det gjør også at vi avdekker større mørketall enn før, avdekker mer omsorgssvikt enn før, og utfordringene til barnevernet vokser i takt med det.

Barnevernet håndterer kriser hver eneste dag. For hvert eneste barn som ikke får den hjelpen det skal ha, er det en veldig alvorlig situasjon. Men det gjøres også en svært god jobb i barnevernet, og vi må få med oss begge deler.

Øyvind Håbrekke (KrF) [12:07:53]: Jeg vil også slutte meg til dem som ikke tviler på statsrådens gode intensjoner. Men statsråden vil bli målt, som alle andre statsråder, og som hans forgjengere vil han bli målt på én ting, og det er handling. Og så langt tyder mye på at dommen

over statsråd Lysbakken kan bli gode intensjoner, men, dessverre, for lite handlekraft til å møte de utfordringene som han var satt til å møte. Statsråden viser til evalueringer, statsråden viser til vurderinger og gjennomgang – og følger nøye med. Det er dessverre ikke tilstrekkelig.

Når det gjelder barnevernsreformen, varsler han at han skal sette i gang en evaluering som forhåpentligvis kommer tilbake til Stortinget mot slutten av perioden. Så spørsmålet til statsråden er: Vil Stortinget få seg forelagt en sak, en melding, med gjennomgang av situasjonen i barnevernet, og med ambisiøse tiltak fra Regjeringens side for full barnevernsdekning og for å møte utfordringene i barnevernet?

Statsråd Audun Lysbakken [12:09:02]: Stortinget har fått seg forelagt en rekke saker i min tid som statsråd for å nå de målene som bl.a. er skissert i dette forslaget, og som jeg deler.

Det er et helt feil bilde at det ikke skjer ting. På alle de områdene som representanten har tatt opp i sitt forslag, skjer det viktige ting, dels som jeg har satt i gang, og dels som mine forgjengere har satt i gang. Nå foregår det en kampanje for å rekruttere flere fosterhjem. Vi følger opp arbeidet med å få til 400 nye stillinger, som altså er et mål og en bevilgning som hele opposisjonen sluttet seg til i høst, uten å høyne ressursbruken. Vi har programmet for forbedring i Bufetat, som skal gjøre at vi både får mer enhetlig praksis og kontroll over kostnadene i det statlige barnevernet. Vi har etablert en ny sentral enhet for fylkesnemndene, som nå skal sørge for bedre koordinering av ressurser og deling av kompetanse. Vi har endret loven for å styrke ettervernet, nettopp for å oppnå de tingene representanten etterlyser i sitt forslag. Så her skjer det noe på alle de områdene Kristelig Folkeparti er opptatt av.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [12:10:24]: Det norske samfunnet er fullt av pressgrupper som kjemper for sin sak. Av dem som ikke øver et slikt press på myndighetene, er barnevernsbarna. Vi vet at tidlig inngripen er viktig både for å redusere skader og for å unngå at tiltakene skal bli så dramatiske som de noen ganger blir når problemer får vokse seg store.

Det er mange flaskehalsar i barnevernet, og det siste jeg hørte, er at 734 barn venter på fosterhjem. Det er med andre ord mangel på fosterhjem. Det kan være ulike grunner til det. Jeg spør: Kan dette skyldes mangel på informasjon om hva det vil si å være fosterforeldre? Er ordningen og oppfølgingen som tilbys fosterforeldre, for dårlig?

Å være fosterforeldre er givende, krevende og kan være slitsomt. Ingen barn er like, og ofte utfordrer dette familiene når barnet kommer dit. Biologiske foreldre kan ofte også være en utfordring når de har ønske om å være mest mulig sammen med barnet sitt. Det er ikke alltid det fungerer slik at det som er til barnets beste, gjelder hele tiden.

Fosterforeldre kan også møte utfordringer på det økonomiske plan. Jeg tror ingen tar på seg oppgaven med å være fosterforeldre for å bli rike. Mange fosterforeldre er idealister som tar på seg viktige samfunnsoppgaver. Men ordningene må fungere slik at de som går inn i denne viktige rollen, ikke taper økonomisk. Hvorfor er det slik at man taper pensjonspoeng på dette arbeidet? Hvorfor er skattlegging av utgiftsdekningen som man får utbetalt pr. måned, så stor at man går i minus når utgiftene er betalt? Har vi en god nok veiledertjeneste? Og til slutt: Hvorfor er det så stor forskjell mellom de statlige og de kommunale ordningene?

Spørsmålene er mange, og Kristelig Folkeparti mener det er mye å gripe fatt i. Det er utfordringer i hele barnevernskjeden. Jeg tror mange kunne tenke seg å være fosterforeldre, men da må informasjon, rammevilkår og økonomiske ordninger rundt tjenesten være så gode at de som kunne tenke seg å være fosterforeldre, virkelig melder seg til tjeneste.

Nå må vi alle ta ansvar, ta et skikkelig tak og sørge for nok ressurser til barnevernet. Flaskehalsene i alle ledd må vekk. Vi kan ikke ha mindre ambisjoner enn full barnevernsdekning, og vi må sette klare mål for når dette skal være oppfylt. Det er jo et paradoks at vi har nådd målet om barnehageplass til alle før vi har nådd målet om et hjem til alle.

Jeg er glad for at statsråden vil følge nøye, nøye med på utviklingen. Dette er et mantra fra denne regjeringen. Jeg har stilt spørsmål til ulike statsråder på ulike saksfelt, og alle svarer det samme.

Til slutt: Kristelig Folkeparti skulle virkelig ønske at vi hadde flertallet sammen med oss i en så viktig sak. Det gjelder barna våre.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [12:13:37]: Det er mange her i dag som har påpekt at situasjonen i barnevernet er alvorlig. Og det er bekymringsfullt når det skapes et inntrykk av at det ikke er faglige vurderinger og barnets beste som avgjør hva slags hjelp barn og familier får av barnevernet, men økonomiske hensyn.

Jeg vil si litt om det kommunale barnevernet. Det er barnevernets førstelinjetjeneste. Det er hit bekymringsmeldingene kommer. Det er mange som forteller om manglende kommunal kapasitet i barnevernet. Flere steder er de bekymret for ressursituasjonen i kommunene. Kommunene sies å ha for liten kapasitet, for få ansatte til å løse alle arbeidsoppgavene og for lite tid og ressurser til å skaffe tilstrekkelig kompetanse. Vi får stadig meldinger om at det kommunale barnevernet er kraftig underbemannet. Når den kommunale kapasiteten er lav, får det store konsekvenser: Bekymringsmeldinger kan bli liggende uten at de følges opp umiddelbart, mange saker som burde blitt undersøkt, blir i stedet lagt til side, oppfølgingen av de kommunale fosterhjemmene svikter. Det forebyggende arbeidet som det kommunale barnevernet gjør, må dessverre ofte nedprioriteres fordi det kommunale barnevernet er så kraftig underdimensjonert.

Det kan ikke være sånn at det er økonomien som styrer tilbudet barnevernet kan gi i de enkelte kommunene. Vi

kan ikke ha det sånn at svak kommuneøkonomi begrenser barnevernsbarnas mulighet til en trygg oppvekst.

Kristelig Folkeparti mener vi må ha en økning av antall årsverk i det kommunale barnevernet. Vi peker i dette forslaget på at vi kanskje må gå til det skritt å innføre bemanningsnormer innenfor det kommunale barnevernet. Og kanskje vi også bør øremerke midlene.

Regjeringen sa i høst at den skulle sørge for 400 nye stillinger i det kommunale barnevernet. Det ser ut til at kommunene får problemer med å følge opp og prioritere dette. Hva gjør statsråden da? Kristelig Folkeparti oppfordrer ham til å bli tøffere. Det som gjøres i dag, holder tydeligvis ikke.

Statsråden har et sterkt og godt engasjement for barnevernet og for barna. Han vet at noe må gjøres. Vi mener at han skylder barna og alle dem som jobber i barnevernet – som for øvrig gjør en kjempeviktig jobb hver eneste dag, all ære til dem – å si klart fra hvordan om vi skal hjelpe dem: Når skal vi klare å ha full dekning i barnevernet, og hvordan skal vi klare å komme dit?

Det er på høy tid at vi får en opptrappingsplan for full barnevernsdekning, med klare mål og tidsfrister for når målene skal nås. Det burde være en selvfølge at vi har et mål om full dekning i barnevernet. Det er jo som sagt et paradoks at det ser ut til at vi snart når målet om barnehageplass til alle, før vi har nådd målet om et godt og trygt hjem til alle.

Saken som behandles nå, er viktig, og forslaget er godt. Det er bare trist at flertallet ikke vil være med på å stemme for det.

Ib Thomsen (FrP) [12:17:07]: Denne saken er ikke en kritikk mot dem som jobber i barnevernet, tvert imot. Statsråden sier at opposisjonen morer seg når vi får melding om at dette skal evalueres og evalueres. Nei, vi morer oss ikke. Vi vil hjelpe barnevernsbarna.

Barnevernet står overfor mange utfordringer. Sakskøen øker, og det er kø av barn som trenger hjelp – vi snakker ikke om bilkø eller kø av mennesker som står på togstasjonen og venter på tog som aldri kommer. SV og de rødgrønne har blitt et kø-parti. De er likegyldige til bilkøen. De er likegyldige til at folk står i kø på togstasjonen. Men å være likegyldig overfor disse barna som trenger hjelp, er meget alvorlig. Det er en sårbar gruppe. Det er barn som trenger hjelp – vår hjelp, og Stortingets hjelp.

Vi trenger flere som kan jobbe på dette viktige feltet og gjøre en innsats. Det er stor politisk enighet om akkurat dette spørsmålet. Det er nevnt tall og behov når det gjelder barnevernet, opp mot 1 500 personer fram til 2014. Det er ikke lang tid fram til 2014. Det er ca. tre og et halvt år.

Statsråden vil ha dialog med KS. Hjelper det? Hjelper det å ha dialog med KS, når man har en så stor utfordring som jeg tror dette kan bli? Jeg tror ikke at det er nok. Fram til i dag er det bevilget 400 nye stillinger i kommunene. Men tilbakemeldingene er at det er lite synlig. Det hadde vel kanskje akkurat her vært viktig å øremerke midlene. Det er en sak statsråden bør vurdere.

Det er et økende gap mellom etterspørsel og tilbud. Jeg mener at barnevernet trenger flere profesjoner for å

dra dette viktige lasset. En løsning kan være opprustning av psykologutdannelsen. De fleste brukere av barnevernet har behov for støtte til å komme gjennom kriser og vanskelige faser i livet, eller hjelp til å håndtere livet. Kommunene har behov for å tilby og kvalitetssikre en slik støtte. Det kan man også gjøre gjennom lavterskeltilbud i primærhelsetjenesten. En løsning kan være å innføre en prøveordning med refusjon for flere psykoterapeutiske retninger og en kartlegging og dokumentasjon av mulig gevinst av denne type samhandling. Dette er det også viktig å vurdere.

Jeg vil opplyse statsråden om at det finnes en rekke psykoterapeutiske retninger. Jeg vil også opplyse statsråden om at det finnes mange private barnevernsinstitusjoner med kapasitet. Dette er virkemidler statsråden må bruke.

Gunn Olsen (A) [12:20:19]: En fylkesrådmann i Telemark sa til meg en gang: Vil du markere deg, eller vil du ha saken løst? Det er litt sånn jeg føler det: Opposisjonen hører ikke hva vi sier. Vi har ett felles mål, og det er å løse denne saken i barnevernet sammen med opposisjonen.

Så kan det jo tyde på at Høyre er milevis unna regjeringskontorene, for de har faktisk glemt hvordan politisk arbeid fungerer. Jeg har sittet i denne salen når Høyre har vært i regjering. De jobbet på akkurat samme måte – de stemte ned alle forslagene våre: Dere har vær så god å vente på budsjettet, dere også.

Slik er det faktisk det fungerer. Så skal vi selvfølgelig måles på det budsjettet vi legger fram.

Det høres jo ut som om vi ikke har satset på barnevernet i det hele tatt. Jeg kan jo få lov til å minne om økningen på 1,5 milliarder de siste fire årene. Det er ikke så mange partier som kan slå i bordet med så veldig mye mer penger enn det Regjeringen har foreslått. Men i anstendighetens navn: Kristelig Folkeparti har fremmet forslag i budsjettet om mer penger til barnevernet.

Så sier representanten Hofstad Helleland at det eneste hun hører fra statsråden og fra oss, er at man skal evaluere og evaluere. Tenk, så ille at vi har en regjering som faktisk er opptatt av å få en oversikt over hvordan vi skal sette inn tiltakene, slik at de virker best mulig! Jeg er helt sikker på at også vår regjering klarer å ha to tanker i hodet samtidig når det gjelder å løse den krisen som er i barnevernet, nemlig ved å evaluere, se på tiltak og samtidig handle.

Solveig Horne (FrP) [12:22:23]: Nå blir jeg ikke klok på noen ting. Et felles mål er å løse krisen i barnevernet, sier representanten fra Arbeiderpartiet, Gunn Olsen. Forrige torsdag sa Arild Stokkan-Grande, også fra Arbeiderpartiet, at barnevernet svikter barn. Nå sier representanten Gunn Olsen at vi må vente til budsjettet blir lagt fram. Skal vi si til alle de barna der ute som virkelig trenger hjelp, at de må vente til budsjettet kommer – budsjettet kommer i desember, og det er det ganske mange måneder til – for å få orden på den krisen som er i barnevernet? For det er krise, og det ligger konkrete forslag her om hvordan vi kan løse den. Regjeringen, derimot, har ikke kommet med ett forslag de siste månedene om hvordan vi kan løse krisen

i barnevernet. Og vi kan ikke vente til budsjettet blir lagt fram.

Det er en ting som ikke har blitt tatt opp i debatten, og det er ettervern. Mange av oss så for et par uker siden et innslag på Lørdagsrevyen i NRK om ei jente som savner ettervern. Barnevernet slutter med tiltak etter at man har fylt 18 år – man kan i noen tilfeller få tiltak til man har fylt 21 år, men veldig mange kommuner avslår slike søknader. Det er greit nok for oss andre som har en familie som fungerer, men det er vel etter at disse barna har fylt 18 år at de trenger en stødig og trygg familie? Veldig mange av de barnevernsbarna som har vært i barnevernsinstitusjoner og kanskje også i fosterhjem, har ingenting når de avslutter oppholdet. De har ikke et nettverk rundt seg. Derfor er det forslaget som nå ligger på bordet, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, så viktig – et forslag om å se på muligheten til å få ettervern helt fram til man er 23 år.

Jeg stusser over at representanten fra SV snakker om at man ikke skal ha privatisering og kommersiell drift inn i barnevernet. I en samlet komitémerknad står det at det er viktig at man ser på hva det enkelte barn trenger. Kanskje er det et barn som trenger et opphold på en privat institusjon som ligger i nærheten av hjemmet, og at det er nærheten som skal legges til grunn. SV har også vært med på merknad om at «barnets behov må være styrende for hvilke tiltak barnevernet iverksetter», og at man er nødt til å ha kapasitet både i private og i offentlige institusjoner. Det er viktig at Regjeringen ser på hva det enkelte barn trenger – ikke slik det ofte er i dag, at de får avslag på en privat institusjon på grunn av denne regjeringens aversjon mot at private institusjoner skal styre barnevernet. Det er det enkelte barns behov som må være i førerretet.

Øyvind Håbrekke (KrF) [12:25:30]: Nå har representanten Gunn Olsen allerede – prisverdig nok – gjort rede for Kristelig Folkepartis alternative budsjettforslag, så jeg skal ikke irettesette statsråden noe mer med hensyn til det. Det gjelder bl.a. å styrke kapasiteten i fylkesnemndene, ettervern, utviklingstiltak, forebyggende tiltak – generell styrking av kapasiteten i barnevernet på mellom 100 og 200 mill. kr.

Så blir det vist til at det var Bondevik II-regjeringen som innførte bruken av anbud i barnevernet. Ja, det er riktig, men vi fikk også inn en unntaksadgang, som Regjeringen så langt har valgt ikke å bruke fullt ut. Det er et veldig dårlig forsvar for egen politikk når man har styrt landet i snart fem år uten faktisk å løse det problemet som representanten fra SV peker på.

Kristelig Folkeparti vil være med på å gå igjennom reformen som vi selv har lagt fram – selvkritisk, selvsagt. Vi har heller aldri vedtatt en statlig reform som vi ikke har vært villig til å gå igjennom og evaluere i ettertid, når den har virket noen år. Selvsagt skal vi det.

Så viser statsråden til en opptrapping i budsjettet. Det statsråden har sagt, er hva han ønsker. Stortinget har ikke fått seg forelagt noen form for opptrappingsplan i statsbudsjettet, men man viser til et ønske. Så sier man at om kommunene ikke gjennomfører dette, skal man vurdere andre

virkemidler. Forskjellen på det og Kristelig Folkepartis alternativ er at i vårt forslag står det at «om nødvendig» skal man innføre øremerking av midler og bemanningsnorm. Det betyr at målet er overordnet, og virkemidlene skal gjennomføres deretter. Nå er vi henvist til å vente og se på hva som kommer ut av statsrådets eventuelle vurdering av hva han gjør hvis kommunene ikke følger opp. Det er ingen opptrappingsplan.

Så viser representanten Gunn Olsen til at man må velge om man skal markere seg eller få saken løst. Det er et meget provoserende utsagn; forslaget er faktisk ment for å møte utfordringene i barnevernet. Da undertegnede 17. november i fjor presenterte det forslaget som vi i dag diskuterer, sa jeg ikke et kritisk ord om Regjeringens barnevernsinnsats. Jeg strakk ut handa og sa at vi ønsker et tverrpolitisk samarbeid om å møte utfordringene i barnevernet. Regjeringspartiene møtte dette med positiv omtale, men i komitébehandlingen har vi ikke fått én invitasjon fra regjeringspartiene om å samarbeide om formuleringer, andre vedtak eller en annen type videreføring av denne prosessen som kunne ha gjort at vi faktisk fikk saken løst. Hvis noen vil markere seg, er det greit, men det viktigste er å få saken løst. Det verste må vel være hvis man ikke gjør verken det ene eller det andre.

Statsråd Audun Lysbakken [12:28:44]: Det er jo opposisjonens jobb å kritisere Regjeringen – så det skal jeg ikke kritisere opposisjonen for. Men det må likevel være lov å stille visse kvalitetskrav til den kritikken som kommer. Jeg synes det særlig er to ting som bør ligge til grunn: Det ene er at man gir seg tid til å se på hvordan de tiltak som settes inn, faktisk virker, før man kritiserer Regjeringen for ikke å gjøre noe. Det andre er at man helst bør ha helt andre forslag selv før man når de store retoriske høyder og snakker om hvor ille Regjeringens forslag er. Selv om jeg i denne debatten gleder meg stort over det tverrpolitiske engasjementet som er om barnevernet, synes jeg det mangler noen kvalitetskriterier i den kritikken som kommer. For de to hovedbekymringene som en samlet komité har, slik jeg oppfatter det, er jo bemanningen i det kommunale barnevernet og samhandlingen mellom statlig og kommunalt barnevern. De to bekymringene er også mine viktigste bekymringer, og det er de to hovedutfordringene vi har i barnevernet.

Når det gjelder det første, har vi altså sagt at vi forventer at kommunene i 2010 – altså ikke neste år eller langt fram i tid, men nå – skal følge opp med 400 nye stillinger, og vi har bevilget de pengene som kreves. I forhold til det andre punktet har vi ikke sagt at vi først og fremst skal evaluere reformen, men at vi setter i gang et forbedringsprogram i Bufetat for å få resultater nå – når det gjelder kostnader, når det gjelder struktur, når det gjelder bedre samhandling. Jeg mener det er litt spesielt å konkludere med at ingenting av dette virker før det har fått tid til å virke. Hvis det viser seg at vi ikke når de målene vi har satt, må vi selvfølgelig ta en diskusjon om andre virkemidler, men la oss nå først se hvor langt vi kommer. Jeg kan ikke huske at det i den debatten vi hadde om budsjettet før jul, kom noe sterkt rop om øremerking. Tvert imot er det slik

at opposisjonen i det store og hele stort sett har støttet om lag de økonomiske rammene til barnevernet som Regjeringen har foreslått. Det er det gode grunner til, for f.eks. når det gjelder stillinger, er det begrenset hvor mange nye mennesker det går an å få inn i barnevernet i løpet av et år. Den opptrappingen vi har sett for oss med 400 i året, som ble skissert i fjor, har tatt hensyn til det. Hvor mange kan kommunene greie å rekruttere? Hvor mange med barnevernsfaglig kompetanse finnes det? Når opposisjonen i så stor grad har sluttet seg til omtrent det målet, omtrent den pengebruken, så hadde jeg kanskje forventet at det ville være litt mer samsvar mellom ord og handling.

Presidenten: Gunn Olsen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Gunn Olsen (A) [12:32:04]: Til representanten Håbrekke: Det med å markere seg var ikke rettet mot Kristelig Folkeparti i det hele tatt, og jeg beklager hvis det ble oppfattet sånn. Jeg tror jeg ga uttrykk for i mitt innlegg at jeg faktisk er veldig enig i Kristelig Folkepartis forslag.

Så må jeg si at jeg lette med lys og lykte i årets budsjett for å finne de store radikale forslagene fra Fremskrittspartiet når det gjelder barnevern. Fremskrittspartiet har i all hovedsak støttet Regjeringens framlegg om penger, og da synes jeg nok kanskje man går litt høyt på banen når det ikke er mer enn tre måneder siden vi behandlet budsjettet.

Olemic Thommessen (H) [12:33:04]: Representanten Olsen mente at man måtte kunne ha to tanker i hodet samtidig. Den ene tanken er evaluering, det har vi fått med oss. Problemet er bare at vi leter med lys og lykte for å finne den andre tanken. Litt av det er også et svar til statsråden, som synes det er greit at man kritiserer, men hva er det vi kritiserer? Hvorfor gir vi oss ikke tid? Hva er det egentlig som ligger her? Jeg tror noe av opposisjonens problem er at vi klarer verken å se eller fornemme at det er noe konkret initiativ og en handlingskraft til å imøtekomme de problemene som vi bombarderes med i det offentlige rom. Vi har problemer med å se sammenhengen mellom de stadige presseoppslagene – det ene mer grotesk enn det andre – og de festtalene som holdes i denne sal, og som har vært holdt i denne sal av denne regjering i fem år.

Dette er altså ingen ny debatt. Vi begynte denne femårsperioden med en toårsperiode med ganske heftige debatter, med problemstillingen om kapasitet i barnevernet og private kontra ikke-private aktører. Daværende statsråd Bekkemellem hadde som program – og uttrykte meget tydelig her – at det private barnevernet skulle fases ut. Det begrepet er senere blitt moderert, og senere har man også vært mer velvillig i forhold til de såkalt ideelle institusjonene. Det har altså skjedd en endring og en utvikling i Regjeringens oppfatning rundt dette. Den gangen advarte opposisjonen Regjeringen mot ikke å ta kapasiteten – den totale kapasiteten – i barnevernet i bruk, men det ble tvert imot trappet ned på ganske viktige, helt sentrale aktører. Den gangen gjorde vi det helt klart at i kjølvannet av dette måtte man forvente at kapasiteten ville svikte, og at det offentlige ville ha store problemer med å kompensere for

det man da faset ut. Anbudsreglene ble brukt nær sagt i verste mening. Med Regjeringen trygt i ryggen kunne Bufetat kjøre et ganske tøft løp i forhold til nettopp det og hele tiden marginalisere viktige deler av kapasiteten.

Dette måtte altså komme. Man måtte møte de problemene som vi nå hele tiden får demonstrert er der, og er der og er der. Det er altså en manglende sammenheng mellom de groteske problemene vi møtes med i offentligheten, og de tiltakene som vi ikke kan se at Regjeringen greier å formulere.

Presidenten: Øyvind Håbrekke har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Øyvind Håbrekke (KrF) [12:36:28]: Representanten Skei Grande antydte at statsråden kanskje hadde litt for mye is i magen. Når statsråden skyter tilbake på opposisjonen og utfordrer opposisjonen mens han prøver å forsvare barnevernet og etterlyser kvalitetskriterier i debatten, så virker det litt desperat. Siden det er Stortingets skidag i dag, kan det være fristende å antyde at statsråden heller har is i rubben.

Jeg mener ikke – jeg vil gjøre det klart – at statsrådets mange tiltak ikke virker. Problemet er at vi har faktisk ikke tid til å vise fram hva som er ambisjonen, og hva som er målsettingen, for det er det som mangler, og det som vi etterlyser i vårt forslag, men som vi faktisk ikke har fått et tilsvarende svar på fra regjeringspartiene. Det er mange statsråder som har jobbet hardt i budsjettkonferanse etter budsjettkonferanse for utbygging av barnehager, men statsrådene har hatt en ambisjon fra Stortinget og en tidsfrist å bli målt opp mot. Det har vi ikke når det gjelder barnevernet. Det er det forslaget går på, og det er det som dessverre blir stemt ned i dag.

Statsråd Audun Lysbakken [12:37:46]: Jeg skal være kort, men jeg synes at dette er en debatt vi kan ta oss tid til å gjøre ferdig, for temaet er så viktig.

Når representanten Thommessen prøver å redegjøre for den store forskjellen mellom opposisjonens syn og mitt syn når det gjelder hovedgrepene, synes jeg fortsatt ikke svaret fra opposisjonen er veldig tydelig. Det er ingen andre som har formulert et annet mål for stillingsmålet i kommunene enn 400 i 2010. Jeg er helt enig i at klarer vi ikke det, må vi vurdere andre virkemidler.

Jeg konstaterer at Kristelig Folkeparti allerede nå er alene om å forlange øremerking. Det synes jeg er klokt. Der er vi på linje.

Når det gjelder ansvarsfordelingen og oppgavefordelingen mellom statlig og kommunalt barnevern: Ja, jeg mener det er behov for å gjøre endringer, og derfor gjør vi nå endringer gjennom å krevde bedre ressursutnyttelse, mer samhandling og mer enhetlig praksis på tvers av regionene i Bufetat. Det er satt i gang et omfattende forbedringsprogram for å få til dette. Altså: Vi adresserer det som komiteen mener er de viktigste utfordringene nå, og vi gjør det på en måte som jeg registrerer at det ikke finnes – kanskje med unntak av Kristelig Folkeparti – andre forslag til hvordan vi skal gjøre.

Så er det den litt større debatten, nemlig hvordan framtidens strukturer i barnevernet skal være. Den debatten hadde vi forrige uke, bl.a. Der registrerte jeg at noen av partiene er veldig klare på at de ønsker å overføre store oppgaver tilbake til kommunene, noe som går i motsatt retning av det regjeringen Bondevik tok initiativ til. Det er et syn jeg respekterer, men jeg tror ingen i opposisjonen mener at vi skal straksvedta en så grunnleggende reform, og jeg tror heller ingen mener at det vil løse de akutte utfordringene. De akutte utfordringene handler om å få til en opptrapping når det gjelder antall ansatte i kommunene, og å sørge for at de pengene vi allerede har inne i Bufetat, når ut til barnevernsbarna i enda større grad. Det gjør jeg noe med, det holder vi på med hver eneste dag. De tiltakene vil jeg selvfølgelig akseptere å bli dømt på i denne sal, men jeg synes det vil være mest fair at vi blir dømt når fasiten foreligger.

Olemic Thommessen (H) [12:40:38]: Nå var det ikke min ambisjon med mitt foregående innlegg å stake ut hovedforskjellene mellom opposisjon og posisjon på dette området. Det krever kanskje en litt annen sak og en litt bredere tilnærming enn det man rimeligvis kan gjøre på 3 minutter.

Det ligger selvfølgelig noen hovedforskjeller i tilnærmingen som belyses i debatten. Det ene går på forskjellig tilnærming når det gjelder offentlig og privat, og det kommer vi sikkert til å kunne gå inn på ved senere korsveier. Det ser jeg frem til. Jeg opplever også statsråden som positiv og imøtekommende på mange måter, som jeg synes virker lovende for de saker som vi må forvente Regjeringen kommer med.

Det andre store spørsmålet som statsråden reiste, er spørsmålet om arbeidsfordelingen stat/kommune. Det er ingen hemmelighet at Høyres tilnærming til dette i stadig sterkere grad går i retning av kommunen. Vi hadde ønsket oss flere initiativer fra Regjeringens side for å belyse de mulighetene kommunene har. Vi synes det er synd at forsøket i Trondheim ble avvirket. Vi synes det er synd at ikke Regjeringen har en mer oppsøkende og aktiv rolle i forhold til det interkommunale samarbeidet som vi ser eksempler på mellom små kommuner.

Så igjen til det som jeg opplever er dagens tekst og dagens frustrasjon: Det går på hvilken – hadde jeg nær sagt – handlingskraft man klarer å mobilisere innenfor rammen av et offentlig byråkrati. Altså: Hvilken evne har vi til å løse straksproblemer? De store, offentlige byråkratiene er ofte en tung skute, men i denne saken synes jeg vi får det demonstrert på en veldig iøynefallende og trist måte. Da er spørsmålet hvilken kraft man klarer å mobilisere. Det er statsrådets ansvar å mobilisere den kraften til de strakstiltakene som gir oss svarene og tryggheten for at vi faktisk greier å håndtere saker som dem vi har sett i Vestfold, i Bergen og rundt omkring, og som vi møtes med hele tiden. Det er de svarene vi savner, og det er ikke – oppriktig talt – mangel på forslag fra opposisjonen. Vi har foreslått, og vi har foreslått. Jeg skal garantere statsråden at vi kommer til å foreslå om igjen, og vi kommer til å foreslå videre. Så det kommer ikke til å være mangel

på forslag. Vi kommer til å foreslå hvordan ressurser kan tilgjengeliggjøres, hvordan piloter i kommunene kan settes ut i livet, hvordan tilbudene bedre kan nå ut i kommunene – kort og godt hvordan det kommunale og offentlige barnevernet kan bli bedre.

Solveig Horne (FrP) [12:44:00]: Det har vært en god debatt.

Statsråden kritiserer opposisjonen for at vi tar opp denne viktige saken. Det er opposisjonens privilegium, for opposisjonen har nå fremmet et forslag om å ha en opptrappingsplan fram til 2017. I motsetning til Regjeringen har faktisk opposisjonen en ambisjon om å gjøre noe i barnevernet.

Det eneste opposisjonen ønsker, er å ivareta det barn har rett til. Når barn sviktes av sine nærmeste, er det viktig at barnevernet har de ressursene de til enhver tid trenger for å gjøre den oppgaven de er satt til. Men når vi igjen og igjen ser at det ikke forekommer forebygging, henleggingsprosenten blir bare høyere og høyere, og barn som har krav på tilsyn, får det ikke, må det være opposisjonens privilegium å få lov til å fremme forslag, og så kan regjeringspartiene stemme imot. Men det de stemmer imot i dag, er faktisk en opptrappingsplan fram mot 2017.

Så sier statsråden at Regjeringens plan er at de vil ha en akutt opptrapping av antall stillinger. Under budsjettbehandlingen i desember stemte hele Stortinget for de stillingene som Regjeringen framla forslag om. Men kommunene har ikke fulgt opp Regjeringens intensjon. Kommunene ble ferdig med sine budsjetter i desember. Jeg tror ikke kommunene, hvis en spør dem nå, har mer penger nå. Vil statsråden vente helt til desember før han går inn og spør kommunene: Hvor ble det av de stillingene som et samlet storting gikk inn for? Det er for sent.

Selv om det har gått bare tre måneder, må Regjeringen allerede nå gå inn og spørre kommunene: Hva har dere brukt disse pengene til, som Stortinget har bevilget, og som skal gå til barnevernet, for å hjelpe de barna som trenger det så sårt?

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

(Votering, se nedenfor)

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går da til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Tillegg 1 til Dokument 1 (2009–2010) – om Riksrevisjonens rapport om revisjonen av Statens pensjonsfond for budsjettåret 2008 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 2 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram seks forslag. Det er

- forslag nr. 1 og 2, fra Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 4, fra Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 5, fra Linda C. Hofstad Helleland på vegne av Høyre
- forslag nr. 6, fra Øyvind Håbrekke på vegne av Kristelig Folkeparti

Det votes over forslag nr. 6, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om nødvendig å innføre øremerking av midler og bemanningsnorm i det kommunale barnevernet, for å nå målet om full barnevernsdekning.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 89 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 12.54.49)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om etablering av et statlig barnevernstilsyn.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 78 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 12.55.12)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge opp Stortingets vedtak om en statlig overtagelse av ansvaret for enslige, mindreårige asylsøkere opp til 18 år.»

Venstre har varslet at de ønsker å støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 71 mot 30 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 12.55.38)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag for Stortinget om en opptrappingsplan for barnevernet som sikrer full barnevernsdekning innen 2017. Full barnevernsdekning innebærer blant annet:

- Nok behandlingskapasitet i det kommunale barnevernet.
- Nok fosterhjemsplasser og institusjonsplasser til å gi alle barn et tilbud tilpasset den enkeltes behov.
- Nok kapasitet i fylkesnemndene til å sikre rask saksbehandling.
- Tilstrekkelig antall tilsynsførere.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag for Stortinget om rett til ettervern fram til 23 år for unge med tiltak etter barnevernloven.»

Venstre har varslet at de ønsker å støtte forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble 54 mot 47 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 12.56.07)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av en forpliktende økonomisk opptrappingsplan og bemanningsnorm som er foreslått i Dokument 8:21 S (2009–2010).»

Her har Venstre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti varslet at de ønsker å støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 54 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 12.56.40)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:21 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Håbrekke, Hans Olav Syversen og Laila Dāvøy om en opptrappingsplan for å sikre full barnevernsdekning – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 4 [12:57:09]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Før vi slår fast at dagens kart er ferdigbehandlet, vil presidenten minne om at morgendagens møte starter kl. 9. Forlanger noen ordet før møtets slutt? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.58.
